

Blz. 2	De vereniging: Voorwoord en Nieuwjaarswens
Blz. 4	Wandelingen Swalmdalgidsen 2007/2008
Blz. 5	Jaarprogramma 2007/2008
Blz. 6	De mening van... (7)
Blz. 6	75 jaar Reuverse Orkest Vereniging ROV (2)
Blz. 9	Wintjervlinders
Blz. 10	Radio in oorlogstijd
Blz. 12	Kroniek van Swalmen, juli, augustus en september 2007
Blz. 14	De reünie (1994)
Blz. 17	Voormalig station Belfeld krijgt prioriteit
Blz. 18	Uit de oude doos
Blz. 20	De Schei of De Hof tot Lewen en de oorsprong van Reuver
Blz. 21	Uit het Venloosch Nieuwsblad en de Venloosche Courant - 1907
Blz. 23	Papier
Blz. 27	Sjoon plekskes in en rón dj Zjwame (27)
Blz. 28	Uit het leven van onze voorouders
Blz. 28	Wist u dat...
Blz. 29	Nach vanne nach
Blz. 30	Flora en fauna van Swalmen (14)
Blz. 31	Van hot nao haar door 't Zjwaams Waordebook (7)
Blz. 32	Aanwinsten voor onze bibliotheek en schenkingen

Foto's aangeleverd door:

Hans Simons	blz. 2, 3, 6, 12-14, 27, 30-32
Archief MHVS	blz. 12, 15, 16, 18, 25, 26
Archief HVMS	blz. 19, 20, 22
Twan Ernst	blz. 17
Sjra Vintcent	blz. 8
Archief KVV-Swalmen	blz. 12

DE VERENIGING

Voorwoord

Beste leden van de Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal en de Milieu- en Heemkundevereniging Swalmen.

En verrast? Voor jullie ligt niet de vertrouwde Zeumer of de Periodiek, maar een proef-exemplaar van een gezamenlijk kwartaalblad van beide heemkundeverenigingen.

In 1980 zijn onze beide verenigingen opgericht. Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal met als werkgebied de dorpen Swalmen, Boukoul, Asselt, Beesel, Reuver en Belfeld.

De MHVS met als werkterrein het gebied van de voormalige gemeente Swalmen.

Vanaf de oprichting heeft Maas- en Swalmdal zich voornamelijk gericht op behoud, herstel en bescherming van die cultuurhistorische waarden die eigen zijn aan ons heem, kort door de bocht de 'geschiedenis'kant van het brede spectrum dat heemkunde omvat. Dit, omdat de behartiging van milieu, leefklimaat, flora en fauna in haar werkgebied in goede handen is bij de IVN afdeling 'de Steilrand' en bij de MHVS.

Beide verenigingen zijn in de loop der jaren ten aanzien van allerlei aangelegenheden die Swalmen betreffen, steeds meer gaan samenwerken, in de wetenschap dat beide voor nagenoeg dezelfde uitdagingen staan.

Die samenwerking komt onder meer tot uiting in de organisatie van activiteiten zoals lezingen, wandel- en fietsexcursies maar ook op heel andere gebieden zoals in het verlenen van advies naar bijv. een gemeentelijke overheid in het kader van monumentenzorg of bij de ontwikkeling van bestemmingsplannen.

Kort voor de zomervakantie hebben de beide besturen en verenigingsbladredacties het idee opgepakt om binnen dezelfde mogelijkheden, voor de leden meer te kunnen betekenen.

Dit betekent concreet dat we onze leden een breder aanbod willen bieden dan voorheen. Het nieuwe blad vormt als het ware een podium waarop allerlei wetenswaardigheden gepre-

senteerd worden die betrekking hebben op het werkgebied van beide verenigingen. Nieuw voor MHVS-leden wordt bijvoorbeeld heemkundige informatie over en uit de dorpen uit het werkgebied van Maas- en Swalmdal

Nieuw voor de leden van de laatste vereniging is bijvoorbeeld dat zij kennis kunnen nemen van publicaties die voortkomen uit de specifieke belangenbehartiging van natuur en milieu door de MHVS.

Beide besturen zien in een gemeenschappelijk blad een ideale mogelijkheid om elkaar aan te vullen en die breed georiënteerde heemkundige informatie, in een groter gebied dan voorheen, onder ogen te brengen van een grote groep belangstellenden.

En dat met behoud van eigen identiteit.

Met deze Zeumer-Periodiek gaat het duidelijk om een proefexemplaar, waarbij uiteindelijk beide ledenvergaderingen in 2008 bepalen of het structureel tot een gezamenlijke Zeumer-Periodiek komt.

In dit exemplaar zit ook een enquêteformulier voor die leden die niet naar de ledenvergadering kunnen komen, zodat ook zij hun mening kenbaar kunnen maken.

Veel leesplezier.

Namens het bestuur van de Milieu- en Heemkundevereniging Swalmen en Heemkundevereniging Maas en Swalmdal

NIEUWJAARSWENS

Al vele jaren schrijft een van onze (MHVS) bestuursleden een nieuwjaarswens in de laatste periodiek van het jaar dat afgesloten wordt. Een terugblik, even vooruitkijken, een moment van overpeinzing etc. Allemaal gedachten die bij het schrijven de basis vormen. Nu wij echter, weliswaar als profexemplaar, een gezamenlijke Periodiek-Zeumer uitgeven wordt het dan een nieuwjaarswens voor de leden van de beide verenigingen en/of een vooruitblik voor beide verenigingen. Een wens schrijf je altijd voor iedereen die hem wil. Uiteraard toegespitst op wat je denkt dat bij je doelgroep past. Vooruitblikken en terugkijken doe ik vooralsnog naar de perikelen rondom de vereniging waar ikzelf de voorzitter van mag zijn.

Niet om vast te houden aan de eigen identiteit, ik denk trouwens dat onze identiteiten niet zoveel van elkaar verschillen, maar gewoon omdat ik meer vertrouwd ben met het reilen en zeilen van de MHVS. Wat in de toekomst gebeurt, indien de leden van de beide verenigingen bepalen dat wij verder kunnen gaan met een gezamenlijk kwartaalblad dat zullen jullie dan in de volgende nieuwjaarswens kunnen zien. Nu beperk ik mij even tot Swalmen, of.....

Of beter gezegd Swalmen, gemeente Roermond. Sinds januari 2007 zijn de beide gemeenten samengevoegd. Op diverse niveaus is er, door leden van de MHVS, verzet gevoerd tegen deze samenvoeging. De kleinschaligheid, korte lijnen naar het gemeentebestuur en het behoud van het waardevolle groengebied tussen de twee steden Roermond en Venlo waren de kernpunten in de discussie. Een discussie die afgewisseld werd met inhoudelijke en gevoelsargumenten. Waarbij ik van mening ben dat de laatste heel belangrijk zijn, maar vaak onvoldoende aandacht krijgen in beslissingen voor het 'algemeen belang'. Na een jaar kijk je dan terug om te bezien of je er als vereniging slechter of beter van bent geworden. Ik denk dat een jaar tekort is om daarover al een conclusie te vellen. Wel merk ik dat Roermond er veel aan gelegen is om het de Swalmenaren naar hun zin te maken en dat zij langzaam ook inzien welk een waardevol gebied zij erbij hebben gekregen. Ik denk dat nog nooit zoveel Roermondse met verbazing aan fietstochten door Swalmen hebben deelgenomen.

Veel zaken op politiek en gemeentelijk niveau zullen ook nog wel even gevoelsmatig onveranderd blijven. Het gehele ambtenarencorps is naar Roermond gegaan en zal voornamelijk nog de Swalmense zaken behartigen en in de politiek is de Swalmenaar ook, in aantal, goed vertegenwoordigd. Daarnaast zijn op dit moment nog alle raadsleden lid van onze vereniging. Toch blijft het opletten geblazen ter bescherming van ons waardevol buitengebied. Ik heb sterk de neiging om te denken dat het bestuur van de voormalige gemeente Swalmen, gebaseerd op gebiedskennis, ook nee tegen een plan durfde te zeggen. Terwijl in Roermond nog al eens wordt gezegd: werk het plan maar verder uit dan zien wij, of u als initiatiefnemer, wel of het mogelijk is. Hoe snel is dan niet de pragmatische denkwijze gemaakt, hij/zij heeft al zoveel in planvorming geïnvesteerd, laat het maar doorgaan.

De tijd zal het leren of de waarde haar waarde blijft behouden.

In januari van dit jaar hebben wij via veel omwegen te horen gekregen wie ons verenigingslokaal, het stationsgebouw in Swalmen, had gekocht. Een kort gesprek met de nieuwe eigenaren leerde al snel dat wij op termijn, na een door hen gewenste renovatie van het gebouw, de huurpenningen niet zouden kunnen betalen. Na lang zoeken en overleg hebben wij een oplossing gevonden. Weer een monumentaal pand. Met dank aan de firma Cargill, Leon Hendriks en de Harmonie (die weer onze medebewoner wordt) kunnen wij gebruik maken van de voormalige woning van Broewers Sefke op de hoek van de Stationsstraat en de Breden Ars. Een nieuw onderkomen met

een betere toegankelijkheid, geen steile trap meer. De ledenvergadering van 15 februari zal hier al plaatsvinden als alles goed gaat.

Het komend jaar zal de A73 opengaan. De natuur en de leefomgeving van de mens kunnen zich dan weer herstellen van de jarenlange overlast van het bouwen. De oude Rijksweg zal zeker het eerste decennium ook wat rustiger worden, waardoor Swalmen weer een kern krijgt die bij het kleinschalige van het dorp past. Daarbij geholpen door de demografische ontwikkelingen hopen wij dat er langzaam een halt komt aan allerlei bouwactiviteiten. Er is nu het moment gekomen om te kiezen voor kwaliteit. Kwaliteit van de leefomgeving voor mens en natuur. De kwaliteit waarvoor de rustige toerist naar Swalmen komt, waar hij komt genieten van het natuurschoon dat wij dagelijks tot onze beschikking hebben. Wij moeten waken dat wij niet te populair worden, zodat wij straks in file door onze eigen bossen moeten wandelen.

Maar ook de markt als leefomgeving baart mij enigszins zorgen. De Rabobank gaat voornamelijk kantoor houden in Roermond, de gemeentemedewerkers zitten al bijna allemaal in Roermond. De woningstichting heeft al diverse

panden in eigendom. Welk een markt krijgen wij, wat is en blijft nog herkenbaar of wordt het nog meer een mengeling van oud en nieuw. Waarbij het bij oud vaak gaat om kleine dorpse pandjes en bij nieuw om in het oogspringende grote fraaie architectonische bouwwerken. Alvorens te beginnen zou het goed zijn dat er overeenstemming over het einddoel bestaat.

Zo zullen wij zowel op Milieu- als ook op Heemkundegebied nog genoeg te doen hebben. Namens het bestuur van de MHVS wens ik alle leden van de Milieu- en Heemkundevereniging Swalmen en de Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal een prettig 2008 toe waarin wij in goede harmonie en samenwerking veel voor elkaar kunnen betekenen.

De nostalgie van het leven
Laat je nieuws beleven
Al is het maar voor even
De herinnering houdt de nostalgie in leven

Toine Wuts
Voorzitter MHVS

WANDELINGEN SWALMDALGIDSEN 2007/2008

Zondag 23 december

Winterwandeling in het Groenewoud met na afloop warme chocomel, duur 2 uur, vertrek om 14.00 uur bij café de Bos

Zondag 20 januari

Winterwandeling in het Groenewoud met snert, roggebrood en spek, duur 3 uur, vertrek om 14.00 uur bij café de Bos

Zondag 2 maart

Schemerwandeling door het Swalmdal, duur 2 uur, vertrek om 18.00 uur bij café de Bos

Donderdag 27 maart

(Net niet meer) volle maanwandeling, duur 2 uur, vertrek om 20.00 uur bij café de Bos

Zaterdag 5 april

Kanoën op de Asseltse plassen: middagtocht, duur 3,5 uur, vertrek om 14.00 uur bij de parkeerplaats einde Buggenummerweg Leeuwen

Zondag 13 april

Kanoën op de Asseltse plassen: ochtend-neveltocht, duur 3,5 uur, vertrek om 6.30 uur bij de parkeerplaats einde Buggenummerweg Leeuwen

Zaterdag 19 april

Kanoën op de Asseltse plassen: vollemaans- tocht, duur 3,5 uur, vertrek om 20.30 uur bij de parkeerplaats einde Buggenummerweg Leeuwen

Zondag 20 april

Dagwandeling rond Boukoul (Hillenraed, Zuidewijck-Spick), duur 6 uur, vertrek om 10.00 uur bij de parkeerplaats van de kerk in Boukoul

Woensdag 23 april

Kinderwandeling in het Swalmdal: snuffelen aan het voorjaar, duur 2 uur, vertrek om 14.30 uur bij infobord Groenewoud, Groenewoud 8 te Swalmen

De wandelingen zijn niet gratis.

JAARPROGRAMMA 2007-2008 (onder voorbehoud, nadere publicaties in 't Zjwaemke en 't Gazetje)

26 december	MHVS/HVMS	Kerstwandeling op de Bosberg; start café de Bos, 14.00 uur.
10 januari	HVMS	Twan Ernst verzorgt van 19.30 - 21.30 uur een historische terugblik op de voormalige Meubelfabriek Stevens i.s.m. Openbare Bibliotheek Belfeld. Locatie: Hamarplein 6 te Belfeld. Opgave via Belfeld@bibliotheekvenlo.nl of telefonisch bij Twan Ernst: 077- 4753540. Het is een herhaling van deze activiteit, waarvoor op 15 november grote belangstelling was.
22 januari	HVMS	Lezing over opgravingsresultaten rondom de stadsmuur van Venlo, door Maarten Dolmans.
15 februari	MHVS	Algemene ledenvergadering/jaarvergadering MHVS in nieuw pand Stationsstraat nr. 15 (in voormalig woonhuis van Broewers Sefke).
20 februari	HVMS/MHVS	Lezing over keramische producten uit Beesel, door Erik Driessen.
Maart	HVMS	Ledenvergadering; de avond wordt besloten met een oude film over het H. Hartklooster in Reuver.
April	HVMS/MHVS	Lezing 'Romeinen' in samenwerking met Archeologische Vereniging Limburg.
1 mei	MHVS/HVMS	Hemelvaartsdagfietstocht.
Mei	HVMS/MHVS	Excursie naar het Gemeentearchief Roermond.
Juni	HVMS	Busexcursie.
September	HVMS	Open Monumentendag met medewerking van de werkgroep Dorpsgidsen Beesel.
Oktober	HVMS	Fietsexcursie naar het voormalige Britse Munitiedepot verzorgd door onze nieuwe werkgroep Gidsen Munitiedepot in samenwerking met IVN afdeling de Steilrand.
November	HVMS/MHVS	Lezing over ruimtelijke ordening en cultureel erfgoed, door Roy Denessen.
16 november	HVMS	Contactmiddag genealogie in verenigingslokaal te Reuver.
26 december	MHVS/HVMS	Kerstwandeling.

En verder.....

Binnenkort vindt nog overleg plaats met Heemkundekring Tegelen. Als gevolg hiervan kan het programma nog worden aangepast.

Verder staan er (onder voorbehoud) enkele kleine excursies op het programma. Te zijner tijd komen we hier op terug.

Het is het streven van de HVMS om vóór de zomervakantie het volgende **jaarboek** uit te brengen.

DE MENING VAN... (7)

Hans Simons

Op wat stuiptrekkingen na is hij er: de A73. De tegenstellingen tussen voor- en tegenstanders zijn wat verzacht in de loop der jaren, argumenten voor of tegen zijn achterhaald door de aanleg van de weg. We zien nu al, en binnenkort horen we ook de ingreep die gepleegd is op ons landschap. Het zal als de weg eenmaal in gebruik is, nooit meer echt stil zijn.

Ook veel voorstanders van toen zien nu dat deze ingreep veel dieper gaat als in eerste instantie werd gedacht. Vooral merken we dat, als we in onze omgeving wandelen en fietsen. De weg blijkt een enorme barrière te zijn. Veel bekende routes zijn verdwenen. Veel plekken waar we gewend waren regelmatig heen te gaan zijn niet meer bereikbaar dan via een grote omweg. 'Rondjes' die we wandelden of fietsten kunnen niet meer; willen we niet te ver gaan, dan wordt het heen en terug dezelfde weg. Dan mag er ter hoogte van de buurtschap Heide wel een prachtige fietsbrug zijn aangelegd, zij vervangt meerdere overgangen waarover we op verschillende plaatsen 't Beesels Broek konden bereiken. En dat is maar één van de voorbeelden waar onze mogelijkheden het buitengebied in te gaan flink zijn beperkt. Jammer....

En dat geldt natuurlijk niet alleen voor de doorsneden natuurgebieden in onze gemeentes. Ten zuiden van Montfort bij-

voorbeeld is deze beperking ook heel duidelijk merkbaar. En het mag bijna niet meer gezegd worden, maar zou de aanleg ten westen van de Maas niet veel minder ingrijpend zijn geweest? En goedkoper? En minder problematisch omdat er geen lange tunnels met ingewikkelde beveiligingen nodig waren geweest? Met nu al weer opdoemende problemen rond een waarschijnlijk te krappe Zuiderbrug bij Venlo.

En dit allemaal om veel te groot geprojecteerde winkelboulevards bereikbaar en zo rendabel te maken? Winkelboulevards die er mede oorzaak van zijn dat winkels in het centrum van Swalmen leeg blijven liggen.

Maar deze mening mogen we alleen maar fluisterven...., er zijn bestuurders die dit niet graag horen.....

75 JAAR REUVERSE ORKEST VERENIGING ROV (2)

(deel 1: zie Zeumer 2007-3)

Sjra Vintcent

Terug naar de beginperiode, het jaar 1935. Behalve van muziek konden veel bezoekers in het Piusgebouw te Reuver op 27 januari 1935 ook genieten van het toneeltalent van de eigen leden. Het spel 'Hij wilde een groot Signeur zijn', werd met succes opgevoerd. Afgezien van de medewerking van de heer en mevrouw Daub-Rassaerts werd deze uitvoering geheel door de eigen leden verzorgd. De opbrengst van die avond was f 103,40, maar helaas waren de uitgaven voor die avond even hoog. Ofschoon de financiële positie was verbeterd, moest de ROV

roeien met de riemen die men toen had. 'Behalve een klein overschot in de kas heeft de ROV nog een schuld van ongeveer f 350,-, welk bedrag natuurlijk afgelost dient te worden. Het bestuur was er dan ook steeds op uit om elke gelegenheid aan te grijpen om de financiën van de vereniging boven A.P. te krijgen' zo staat in het jaarverslag te lezen.

De rollen in het toneelstuk 'Hij wilde een groot Signeur zijn' werden vertolkt door G. Geijzen, J. v.d. Velden, W. Naus, P. Verkoelen, K. Simons, F. Peeters en J. Peeters. Onder leiding van Harry

Rassaerts speelde het orkest de K.L.M.-mars, Heinz spielt abends, Kleine Möwe, Das alte Spinrad, Czardas, Aufmarsch der Pinguine en de mars Knight bridge. De tekst van de door de zangeres Mia Daub-Rassaerts gepresenteerde liedjes konden de bezoekers in de zaal voor vijf cent kopen.

Brullen van het lachen

Ook bij de eerste winteruitvoering op zondag 3 november 1935 kwam de vereniging met een heel gevarieerd programma, met muziek, zang en toneel. Toen was in Reuver te gast het dubbelmannenkwartet 'Excelsior' uit Roermond. Volgens de aankondiging was dit het beste mannenkwartet 'uit het hele zuiden'. In het spel 'De kleine Republiek' waren er rollen voor Gerard Geijzen, Tiny Brouns, An Geijzen, Herman Thijssen, Piet Verkoelen, Sjeng van der Velden, Sjeng Peeters, Sjeng Geijzen, Wiel Naus, Koos Simons, Frens Peeters, Jan Blomen, Laurens Pollen en Nol van der Velden.

Ondanks de crisisjaren 'zal de zaal brullen van het lachen', zo stond in het programma aangekondigd. De uitvoering begon 's avonds al om half zeven. In hetzelfde jaar 1935 had de orkestvereniging al de beschikking over een aantal eigen instrumenten, met name de saxofoonalt, trombone, trompet, slagwerk en een contrabas. De leden dienden een aansprakelijkheidsverklaring te tekenen voor het gebruik van deze instrumenten. *'Ondergetekenden, leden van de Reuverse Orkestvereniging ROV verklaren hierbij, dat zij het instrument van de vereniging in bruikleen hebben. Zij verplichten zich, bij ontslagname of indien het bestuur dit wenselijk acht, dit instrument weer aan de Reuverse Orkestvereniging te doen terugvallen en het in te leveren bij den directeur. Voor beschadiging door roekeloze behandeling stellen zij zich mede verantwoordelijk'*.

In die tijd bestond het bestuur uit de heren J. Veldman voorzitter, G. Geijzen en G. van Eyck. Vic Timmermans was toen secretaris. De vacature, ontstaan door het bedanken van de heer W. Strous, diende nog aangevuld te worden. Naderhand werd de heer R. Rovers in het bestuur gekozen.

Buiten de twee uitvoeringen in Reuver werd in de zomer van 1935 nog een uitstapje gemaakt naar Maaseik op uitnodiging van de 'Katholieke Kring'.

Over dit uitstapje lezen wij in het jaarverslag: 'De triomfale intocht, de hartelijke gastvrijheid en het schitterend geslaagde concert op de Vlaamse kermis waren voor onze directeur en zijn mensen de beste beloning. Overigens zijn er aan die dag nog vage herinneringen verbonden van machtige potten Stella voor twee francs, innige telegrammen van vijf francs, loterijen zonder nieten, ook van vijf francs en knusse wandelingetjes onder de ruisende eiken, gratis! Klokke twaalf werden enige S.O.S.-seinen uitgezonden, die in zoverre succes opleverden, dat wij op de gewone ROV-tijd weer in Reuver arriveerden'. Ook concerteerde de ROV op 17 oktober nog in het Forumtheater in Sittard.

Op tijd op stap

Tijdens de jaarvergadering op 17 februari 1936 werd het bestuur uitgebreid tot zes leden. Gekozen werden de heren Fr. v. Betteray en J. Bouten.

De ROV ging op tijd op stap en ook in 1936 stonden voor de leden weer twee uitstapjes op het programma. In juli verleende de vereniging medewerking aan een muziekfeest in Ohé en Laak en vier weken later was men opnieuw te gast bij de 'Katholieke Kring' in Maaseik. 'Na afloop van het optreden in Maaseik werden nog enkele uurtjes gezellig ter plaatse doorgebracht en was er voor de liefhebbers nog gelegenheid om zich in een dans te vermeien', zo schreef de heer R. Rovers, die intussen het secretariaat had overgenomen, in zijn jaaroverzicht. In het najaar werd nog een 'vrolijke avond' georganiseerd voor ereleden en donateurs. Een campagne leverde verschillende nieuwe ereleden op en ... een bedrag van f 98,-.

Het lag in de bedoeling om de eerste winteruitvoering op zondag 8 november 1938 weer geheel door eigen leden te laten verzorgen. Wegens ziekte van een aantal leden moest men hier van afzien en werd de toneelvereniging 'Onderling Kunstgenot' uit Blerick uitgenodigd om naar Reuver te komen.

De tweede winteruitvoering werd op zondag 10 januari 1937 in zaal Peeters gegeven. Het werd een soort bonte avond met muziek, toneel en zang. Bij de rolverdeling komen wij weer ongeveer dezelfde namen tegen als in het jaar 1935. Toneelspelers en -speelsters konden zich uitleven

REUVERSE ORKESTVERENIGING „R.O.V.”
 Beschermheer: de EdelAchub, Heer Jos. Janssen Dir. Harry Rassaerts

TWEDE WINTERUITVOERING
 op Zondag 10 Jan. 1937 in de zaal v. d. Heer P. Peeters

PROGRAMMA:

- 1 OPENING DOOR HET ORKEST
- 2 **PROFESSOR MOPPER EN ZIJN KNECHT.** Klucht in één bedrijf
- 3 **JUFFROUW VAN DALEN HEEFT EEN HOEDJE GEKOCHT.** Zangnummer
- 4 **EENMAAL ONTROW.** Kluchtspel in één bedrijf.
- 5 **DE GEFOPTE BARBIER.** Pantomime in één acte.
 Aan deze pantomime is een prijswedstrijd verbonden, waaraan mooie prijzen worden uitgeloot.
 Voor het invullen der prijzvragnbiljetten gelieve men postlood mee te brengen!

10 MINUTEN PAUZE

6 ORKEST

- 7a HET IS OM HEM DAT MOEDER SCHREIT. Lied met koor.
- 7b O MAR'NELLO. Napolitaansch visscherslied.

8 „IN NAAM DER KONINGIN”
 Klucht in één bedrijf

ROLVERDELING:

Jhr. v. ARK	J. v. d. Velden
MEVR. v. ARK	Mien Broens
MARIE, hun dochter	An Geijzen
HENRI BROEKMANS, soldaat	W. Naus
TRIEEN, de meid	Tina Broens
PIET UMMEELS, soldaat	P. Verkoelen
GERARD v. REUVEN, soldaat	Sjeng Peeters
DONKERS, soldaat	Sjeng Geijzen
Een knecht	

9 **DE LUITENANT EN ZIJN OPPASSER.** Klucht in één bedrijf.

10 Johan als rentenier
 Klucht in één bedrijf

ROLVERDELING:

SERVATIUS KRAGER	G. Geijzen
JOHAN, zijn knecht	P. Verkoelen
BOHEIT HEYMANS	Jan Peeters
BOS, partituur detective	W. Naus
WIERINGA, wijnreiziger	J. v. d. Velden
ANTOON, loopjongen	Fr. Peeters
POELMA, postbote	A. v. d. Velden

ENTREE 50 EN 30 CENT AANVANG 6 UUR

Reserveeren op den dag van uitvoering à 10 ct. Plaatsbespreken zal met volnummers geschieden
 HET BESTUUR

De aankondiging van de Tweede Winteruitvoering op zondag 10 januari 1937

in de klucht Professor Mopper en zijn knecht, Eenmaal ontrow, In naam der Koningin, de luitenant en zijn oppasser en Johan als rentmeester. Waarschijnlijk door deze marathonconcert- en toneelavond begon deze uitvoering al om zes uur.

Doorn in het oog

Voor directeur Harry Rassaerts was het een doorn in het oog, dat tijdens de uitvoering toneel en zang de overhand kregen. Hij schreef een brief aan de vereniging met de volgende inhoud: 'Algehele hervorming van ons werkprogramma. Een meer intense onderlinge muziekbeoefening. Concerten blijven beperkt tot muziekconcerten; dit in verband met het doel onzer vereniging. Toneeluitvoeringen door onszelf worden afgeschaft. De hierdoor vrijkomende tijd, energie en kosten komen ten goede aan de praktische muziekbeoefening, waardoor in de naaste toekomst aan concoursdeelname kan worden gedacht'. Harry Rassaerts zou ook graag zien, dat

de directeur beslist over het muziktechnische gedeelte van de vereniging. In deze brief schreef hij ook nog het een en ander over de financiën van de vereniging.

Harry Rassaerts, die vanaf de beginjaren de grote man achter de ROV was geweest, trok zich in december 1938 als directeur terug. Hij werd toen opgevolgd door Frans Peeters. Tijdens de jaarvergadering kwamen de heren F. Cremers en F. Peeters het bestuur versterken.

Crisis

De ROV maakte nu een crisis door. Zoals wij al schreven, bedankte de heer Rassaerts als directeur. Ook secretaris-penningmeester R. Rovers hield het voor gezien. Er werden verschillende vergaderingen gehouden. Na langdurige besprekingen over al of niet opheffen van de vereniging, werd uiteindelijk besloten om door te gaan. Vooral bestuurslid Fr. Cremers heeft zich destijds nogal ingezet voor een goede oplossing. Frans Peeters werd als nieuwe dirigent aangesteld en na aandringen werd de heer Rovers bereid gevonden als bestuurslid terug te keren. De leden kozen intussen voor café Niesen aan het station als nieuw verenigingslokaal. Op dat moment kende de ROV helaas geen beschermheer meer. De heer Jos Janssen trok zich tijdens de crisis terug en het zou tot 1957 gaan duren alvorens zijn zoon Rein Janssen het beschermheerschap aanvaardde.

Spoedig daarna dreigde de Tweede Wereldoorlog.

Samen met u, zo hopen wij, hebben wij weer eens teruggekeken op de beginjaren van de Reuverse Orkest Vereniging, die volgens ons interessant genoeg zijn om die periode voor de overlevering vast te leggen.

Op de voorgrond twee uitzonderlijk actieve leden van de ROV, de violisten Herman Naus (rechts) en Crit Helweges (links) tijdens een repetitie o.l.v. Lode de Wilde.

WINTJERVLINDERS

Wim Geraedts

Wintjervlinders. Ein groter taengesjtèlling tösse twee wäörd is nauweliks dinkbaar: wintjer en vlinders. Biej vlinders dinke v'r toch veural aan die joeppetige fladdereers midde inne zomer en neet anne kaje wintjer. Toch kèns se diverse saorte daagvlinders ouch inne wintjer taengekómme; diverse saorte euverwintjere allein es volwasse deer, wie de Sitroenvlinder, Daagpauwoug enne Kleine voes. Euver dees saorte geit dit artikelke aevel neet.

Nae, veur hóbbe 't hiej noe euver ein paar saorte nachvlinderkes, die allein inne wintjermaondje te zeen zin. Veur mótte dees echte wintjervlinders

veural zeuke binne de groep vanne Sjpanners (Geometridae), ein grote vlinderfemie- lie, wovan de roepse op 'n appaarte karakteristieke

'sjpannende' of 'maetende' meneer van laope hóbbe. Geweun roepse 'roepse' mit häör drie paar echte peut en veer paar boekpeut en ein paar zogenaamde naosjuvers. Sjpanners misse de drie paar middelste boekpeut en hóbbe daodoor häör opvallende meneer van kroepe.

V'r kènne in Zjwame versjillende saorte, wovan de Grote wintjervlinder (*Erannis defoliaria*) en de Kleine wintjervlinder (*Operophtera brumata*) de bekèndste zin. Allebeij die saorte kónne op versjillende loufboom zelfs in zón aantalle veurkómme,

detter kaalvraat óntsjeit en sjaaj. Es geur ein biejemöskesèskeske inne haof hób hange en geur in 't veurjaor Pap of Mam-biejetiets mit eine

hampel roepse in 't sjnaevelke 't ès in zeet vlege, kènt g'r d'r vergif op innumme det daovan ein groot deil besjeit oet roepse van versjillende saorte wintjervlinders. Häör aantalle zin zo groot det ziej veur vööl anger saorte 't houfgerech zin es roeps of es vlinder. Diverze vlaermuus óntwa- ke midde inne wintjer zelfs sjpesiaal hiejveur óm zich nag èns good vól te vraete anne wintjervlinders en daonao de res vanne wintjer weer

geweun wie- jeter te sjloope. Ich raaj uch aan óm tiedes ein zaachte herfsnach of ein zaachte wintjernach èns mitte luch in 't duuster de bós in te

gaon op zeuk nao dees saorte. Oppe geleijboom biej Hilleraod zin den altied waal get van die wintjervlinderkes te vinje. Ouch zuus se ze dök biej lampe, die de ganse nach blieve branje.

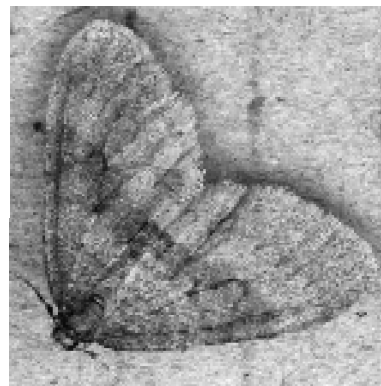
Ekologies gezeen sjele versjillende saorte door häör enorme aantalle ein grote ról in 't ekologies netwèrk det v'r natuur neume. Ouch haet eder saort zien eigese plek binne dit netwèrk. 't Guf saorte, die op allerlei saorte boom laeve (veur numme det polyfaag) en 't guf anger saorte wintjervlinders die gesjpesialiseerd zin op mer ein saort plantj (monofaag).

Ein vanne opvallenste kènmerke van diverse saorte is det de wiefkes meis sjlech óntwikkelde vleugelkes hóbbe of zelfs gaar gèn vleugels meer hóbbe. Daodoor lieke ze meer op klein sjpinkes. Zo haet 't wiefke vanne Kleine wintjervlinder allein nag mer klein lepkes van minivleugelkes en de dames vanne Grote wintjervlinder hóbbe gaar gèn vleugelkes meer. Allein in 't liefke kèns se nag get rudimentaere (neet meer gebroekde) sjpierkes vinje, die d'r op wieze det heel vreuger waal wiefkes mit vleugelkes, womit ze waal nag kóste vlege, biej dees saorte zin veurgekómme. Det is waarsjienlik es vól óntsjtange. Vööl saorte ligke häör eikes mit ein sjpesiale ligkbaar tösse de knoepsjubbe van wintjerknuup van biejeurbeeld eike, hoog baove inne boom. Det doon ze óm de jóng ruupskes in ein Luilekkerlandj gebaore te laote waere. Inne wintjer aevel wejt en

sjtórmp 't dökker. Tiedes zónne sjtórmp waere wiefkes mit vleugelkes get mekkelikker weggebloaze es wiefkes mit get kleiner of gaar gèn vleugelkes. Bij de versjillende saorte kèns se dit perses van mit vleugelkes toet sónger vleugelkes good zeen. Noe kèns se dich veursjtèlle det es doezjende jaore bij sjtórme idder keer weer de meis gevleugelde beesjes weggebloaze waere, oet-eindelijk allein óngevleugelde wiefkes euverblieve, ómdet die de meiste kans op euverlaeve hóbbe oppe lange doer.

En de menkes den, heur ich uch vraoge. Die zin versjtenjig, wie de meiste mansluuj van väälo saorte zin. Die blieve fijn ónger inne bós zitte wachte toet t'r nuuj jóng maedjesvlinderkes oet häärpupke kómme óm op-enuuj te pare. Jao, ich weit 't, ouch dao zin de rólle óneerlik verdeild. Gepaard waert meis oppe sjtam vanne buim. Óngepaarde menkes hange mit 't köpke ómhoog; es se aan 't pare zin hange ze mitte kop nao ónger. Sommige saorte kenne zelfs gepaard mit 't vruike ein flink sjtök wegvlege. Doot det mer éns nao!

De vruikes hóbbe aevel waal drie paar sjterke peutjes, womit ze zich good kónne vasgriepe móch det neudig zin, oppe lange waeg nao baove.

De versjillende saorte zin allemaol gesjpesializeerd op ómsjtenj inne herfs, midde wintjer of 't vreuge veurjaor. Dees lèste saorte zin get minder bekènd en dök ouch get sjaarser. De óngekreunde keuning vanne wintjervlinderkes aevel is ein saort vanne Sjeleje enne Meijdöre: de Meijdöresjpanner (*Theria primaria*). Ich hób dem waal èns inne eerste waek van jannewarie mit sjnee zeen vlege bij ein graod baove nul op zeuk nao ein vruike. Ich vónj 'm mer ein dapper kaelke.

RADIO IN OORLOGSTIJD

De heer Gidi Verheijen uit Buchten houdt zich bezig met een onderzoek naar de geschiedenis van de radio (c.q. radiotoestellen) in de Tweede Wereldoorlog in Limburg.

Van hem kregen we het verzoek om in ons verenigingsblad een oproep aan de leden te doen om voor hem bruikbare gegevens te verstrekken.

Voor mijn onderzoek heb ik alle archieven van de toenmalige 111 gemeenten in Limburg onderzocht. Verder heb ik ook de archieven van gemeentepolitie, provincies, ministeries, NIOD, PTT en bedrijven onderzocht. Ook in de andere provincies heb ik gemeentearchieven bestudeerd. Over dit onderwerp is nauwelijks gepubliceerd en zeker niet in de breedte en diepte waarmee ik dat wil gaan doen. Het is mijn plan het verzamelde materiaal te beschrijven in een boek met de vermoedelijke titel "De geschiedenis van de radio in WO II in Limburg". Daarin zal na de behandeling van de algemene en gemeenschappelijke zaken aan elke toenmalige gemeente een aparte paragraaf gewijd worden.

Belangrijkste thema's zullen zijn:

- verbod te luisteren naar buitenlandse zenders in 1940;
- verplichte inlevering van radiotoestellen door Joden in 1941;
- vordering van autoradio's in hetzelfde jaar;
- vordering van radiotoestellen als strafmaatregel (wegens verzetsdaden);
-

- verplichte inlevering van radio's door de burgers in 1943;
- huiszoeken naar verborgen radiotoestellen;
- strafmaatregelen wegens verbergen van radiotoestellen en luisteren naar verboden zenders;
- teruggave van radiotoestellen (o.a. aan burgemeesters);
- sterilisatie van radiotoestellen;
- sabotageacties gericht tegen opslagplaatsen van radiotoestellen;
- concentratie van radiotoestellen in grote verzamelplaatsen;
- (eventuele) teruggave van radio's na de bevrijding;
- vordering van radiotoestellen bij NSB'ers en Rijksduitsers na de bevrijding etc..

Bij mijn onderzoek heb ik veel interessant en soms onverwacht materiaal kunnen verzamelen. In veel gemeenten trof ik uitgebreide dossiers aan, soms echter was de informatie schaars of zelfs volledig afwezig. Het ontbreken van informatie kan het gevolg geweest zijn van schade door oorlogshandelingen, sabotage of ook bewuste vernietiging in de jaren na de oorlog om ruimte in de archieven te maken.

Helaas zijn in Swalmen in 1961 veel archieven uit WO II, met goedkeuring van de gemeenteraad, welbewust vernietigd. Ik vermoed dat toen ook alle stukken die betrekking hadden op de inlevering van radiotoestellen in 1943 vernietigd zijn, als ze al niet eerder in het ongereede zijn geraakt. (Over het thema duiven in WO II zijn overigens nog wel stukken aanwezig.)

Mijn schatting is dat de 5034 inwoners van Swalmen in 1943 samen meer dan 400 radiotoestellen hebben ingeleverd. Waar die vervolgens zijn opgeslagen en of ze daar tot de bevrijding zijn gebleven of naar de verzamelplaats in Roermond of Maastricht zijn afgevoerd is mij jammer genoeg niet bekend. Als de toestellen na de bevrijding niet aan de eigenaren zijn teruggegeven, zijn die eigenaren (c.q. hun nakomelingen) in het bezit gebleven van de ontvangstbewijzen die in 1943 op het inleveringsbureau werden uitgereikt. Als die situatie van toepassing is, is uiteraard de vraag of die ontvangstbewijzen nog te traceren zijn. De publicatie 'Swalmen '40 '45' heb ik in mijn bezit, maar deze vermeldt geen bijzonderheden over de inlevering van radio's.

De 2221 inwoners van Belfeld hebben in 1943 194 radiotoestellen ingeleverd. Die werden opgeslagen in Zaal 'Het Witte Paard' van G.J.H. Stevens, Markt 5 in Belfeld. Volgens mijn gegevens zijn alle radiotoestellen nog in hetzelfde jaar overgebracht naar de verzamelplaats in Roermond. Het is dan ook vrijwel zeker dat geen van de eigenaren zijn toestel heeft teruggezien. Dat betekent dat ook hier die eigenaren (c.q. hun nakomelingen) in het bezit gebleven zijn van de ontvangstbewijzen die in 1943 op het inleveringsbureau werden uitgereikt. En ook hier is dan de vraag of nog ontvangstbewijzen te traceren zijn?

Beesel/Reuver is een verhaal apart. In Reuver moesten alle inwoners in maart 1942 als strafmaatregel hun radiotoestel inleveren (wegens het ophangen van een affiche). Dergelijke strafmaat-

regelen heb ik ook aangetroffen in Maasbracht, Maastricht, Enschede, Kapelle en N-Beveland (beide in Zeeland). In Reuver leverde de actie 374 toestellen op. Een deel hiervan werd kort erna weer teruggegeven (wegens vrijstellingen). De toestellen werden opgeslagen in een verzegelde ruimte in het klooster van het 'H.Hart'. Is daar nog informatie over beschikbaar?

Uiteindelijk moesten in 1943 alle burgers hun radiotoestel inleveren (dus ook de inwoners van Beesel zelf). De toestellen van Reuver vormden voor de Duitse Weermacht een 'snoepwinkeltje' waar naar believen voor diverse bestemmingen uit geput kon worden. De resterende toestellen van Reuver en alle toestellen van Beesel zijn uiteindelijk naar Maastricht afgevoerd en vandaar naar Duitsland. Geen van de toestellen is na de bevrijding teruggekeerd in Beesel/Reuver.

Bij de inlevering in 1943 fungeerde ene L. Huybers als radiotechnicus. Was dat een lokale radiohandelaar of was hij van elders afkomstig? Behalve in het gemeentearchief van Beesel heb ik ook in het archief van het NIOD en de provincie veel documenten over Beesel/Reuver gevonden.

Krantenknipsels of foto's die betrekking hebben op radio en WO II zijn van harte welkom. Die gebruik ik om de paragrafen over de gemeenten in mijn boek te illustreren. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan foto's van de opslagplaats of kiekjes van het inleveren van radiotoestellen. In enkele Limburgse gemeenten blijken in familiealbums nog dergelijke foto's te zitten. Vast hartelijk bedankt voor alle inspanningen!

Vriendelijke groet,
Gidi Verheijen, Havenweg 74, 6122 EK Buchten
046-4851847.

KRONIEK VAN SWALMEN, juli, augustus en september 2007

Els Janssen-van Avesaath
Riky Simons-Julicher

Juli

3. In verband met de aanleg van de A73-Zuid is vanaf vandaag de Schaarbroekerweg definitief afgesloten voor alle verkeer. Verkeer van en naar Boukoul kan gebruik maken van de Raayer Luyckweg, waar een tijdelijke verkeerslichteninstallatie wordt geplaatst.

6. Omdat er nog onvoldoende voorintekeningen zijn voor de tweede druk van het Zjwaams Waordebook, wordt de mogelijkheid hiertoe tot nader bericht verlengd.

12-15. Partnerstad Marktredwitz viert het 100-jarig stadsbestaan. Een delegatie van 55 inwoners van Swalmen/Roermond, waaronder burgemeester Van Beers en wethouder Kemp, woont diverse culturele activiteiten bij.

Augustus

1. Vierhonderd kinderen en hun 150 begeleiders van Kindervakantiewerk mogen een kijkje nemen in de nieuwe tunnel in de A73 bij Swalmen en het wegdek voorzien van stoepkrijttekeningen.

5. In de zomermaanden kan men elke eerste zondag van de maand terecht in het Bakhoes in

Wieler voor een op authentieke wijze gebakken ouderwets stuk vlaai. De liefhebber heeft keus uit negen soorten.

18. Het leerlingenaantal van basisschool St. Theresia in Boukoul dreigt onder de opheffingsnorm van 86 te komen. Fusiebesprekingen zullen mogelijk kunnen leiden tot instandhouding van deze school.

19. Sjwaampop, het zoals vanouds gratis toegankelijke open air festival beleeft zijn 25e editie. Gitarist Jan Akkerman en metalband After Forever zijn de grote publiekstrekkers.

26. De alom bekende Sjómmelmert van harmonie St. Caecilia wordt voor 33e keer georganiseerd.

29. Leden van duikclub Submergo treffen zoveel vreemde voorwerpen aan op de bodem van de Asseltse plassen dat ze een nieuw evenement hebben bedacht: Duik Asselt Schoon. De opgedoken voorwerpen variëren van computer, complete spaarkas (zonder inhoud) tot planken, balken, flessen en olievaten.

31. Met Harry Cuypers uit Asselt als gids kunnen groepen geïnteresseerden kanotochten maken over de Asseltse Plassen. Na een snelcursus kano-varen vertelt hij onderweg over de natuurontwikkeling op en rond deze voormalige grindgaten

September

1. De MHVS organiseert een 40 km lange fietstocht naar de bronnen van de Swalm bij het gehucht Geneiken.

4. Naar nu pas bekend wordt blijkt er in 1984 een atoombom van een trailer te zijn gevallen in het Britse munitiedepot in Brüngen, over de grens bij Swalmen.

14. Van de hand van Swalmenaar André Nijssen verschijnt een boek met de titel 'Soldaat zonder uniform'; het verhaal over de bijna vergeten Swalmense verzetsheld Octave Lebon.

14,15,16. Watersportvereniging Ascloa viert haar 50-jarig bestaan met o.a. de presentatie van een boek met verhalen over een Nederlands-Duitse vriendschap, verder een brunch, een receptie en diverse wateractiviteiten.

22-26. Swalmer kermis. Op de Markt en het terrein achter het politiebureau verschijnen weer nieuwe attracties, die vanwege het mooie weer heel wat bezoekers trekken.

24. Vanaf vandaag komt in Swalmen zachter water uit de kraan doordat het niet langer afkomstig is van het pompstation in Asselt, maar van de zuiveringsinstallatie in Heel.

29. Carel en Jo Schutte-Berkhout van de Heistraat vieren vandaag hun gouden huwelijksfeest.

Voormalig munitiedepot

DE REUNIE (1994)

Piet van Buggenum

Achter mij raast het verkeer. Zeven hardstenen traptreden leiden naar de zware groengeverfde deur. Het motregent, de treden zijn spekglad. Gelukkig kan ik me vasthouden aan een primitieve stalen leuning die een beetje heen en weer wiegelt. De uitgesleten treden laten zien dat me hier, in de loop der tijden, vele duizenden mensen zijn voorgedaan.

Café De Zwaan is het oudste etablissement in mijn geboortedorp, gelegen aan de doorgaande weg van Venlo naar Roermond. Een monumentaal pand, enkele eeuwen oud, dat overeind blijft met behulp van Monumentenzorg. In de openslaande deuren naar het terras bollen de grote glas-inlood ramen angstwekkend ver naar buiten. Het zou me niet verwonderen als ze er een keer, bij een flinke rukwind, uitwaaien.

Bij het binnengaan hoor ik een schurend geluid van de zware deur over de dorpel. Een signaal

voor de kastelein dat er een nieuwe klant in aantocht is. Het interieur ademt de intieme nostalgische sfeer van een ruimte waarin de tijd heeft stilgestaan. Een verblijf, bij uitstek om verhalen uit het verleden op te halen. Het aangrenzende zaaltje is van latere datum en geeft een meer eigentijdse indruk.

Het is vele jaren geleden dat ik hier voor het laatst naar binnen ging. Inmiddels is het waarschijnlijk diverse keren van uitbater veranderd. Vandaag heb ik in deze openbare gelegenheid een afspraak met vijf leeftijdgenoten. Een gemeenschappelijk belang brengt ons deze avond samen. Vijftig jaar geleden, anno 1944, zaten we samen in de vierde klas van de lagere school.

Vijftig jaar, wat een tijd!! Toch kan ik me het klaslokaal nog duidelijk voor de geest halen.

Ik zie ons weer zitten in de tweepersoons bankjes van de St. Lambertusschool aan

de Meestersweg te Swalmen: houten lessenaartjes met het ingebouwde inktpotje met schuifdekseltje. Die oude schoolplaten (Aap, Noot, Mies) aan de wand. Het was alléén een school voor jongens, gemengde scholen waren in die tijd taboe. Het Rijke Roomse Leven beleefde toen zijn glorie-dagen met de beroemde (beruchte) Catechismus. Iedere week diverse vragen van buiten leren, zonder dat je er veel van begreep. Het schoolgebouw staat er nog en is nog steeds in gebruik, maar nu zowel voor jongens als meisjes. In de loop der jaren zijn er natuurlijk verbouwingen en uitbreidingen geweest. De voorgevel is echter nooit ingrijpend veranderd. De hoge ramen zijn typerend voor de scholen uit die tijd. Het is nog steeds een beeldbepalend pand.

Om half acht, zitten we met z'n zessen, gezellig in de hoek bij het raam: Bert Alers, Piet van Buggenum, Wim van Elven, Harry Janssen, Jac Luyten en Wim Mestrom. De organisatie van de reünie kan beginnen. Nu, vijftig jaar na dato, gaan we praten over een klassenreünie. Ons uitgangspunt is een klassenfoto, gepubliceerd in het boekje: 'Swalmen '40-'45'. Het eerste uur tui-melen er tal van herinneringen over de tafel, herinneringen aan de tijd van toen.

De Tweede Wereldoorlog liep ten einde. Na de vierde klas, tegenwoordig groep 6, konden we van september 1944 tot mei 1945 niet meer naar school. Begin september was er een zware lucht-aanval van geallieerde vliegtuigen op een Duitse

trein bij het station in Swalmen. De mitrailleurs ratelden, bommen ontploften, het was of de hel losbarstte. In de school doken we allemaal onder de banken en durfden er pas onderuit te komen toen de meester het sein veilig gaf. Dit werd de aanleiding om de school voor onbepaalde tijd te sluiten, het werd te gevaarlijk om over straat te lopen. We lagen nu in de directe vuurzone van het oorlogsgeweld. In januari 1945 moesten we van de Duitsers zelfs evacueren naar het noorden van ons land. Het grootste gedeelte van onze lagere schooltijd viel samen met de Duitse bezetting.

Mijnheer Stockbroeckx was onze klassenmeester. In die tijd kreeg je wel eens een tik met de lini-aal op je vingers. Ook vloog er af en toe een krijtborstel door de klas om een onoplettende leerling bij de les te houden. Als je strafwerk mee naar huis kreeg, leidde dat vaak tot aanvullende sancties van je ouders. Ik zie ons nog staan in rijen van twee, op de speelplaats. Iedere morgen en middag, en vóór de aanvang van de lessen na ieder speelkwartier, stonden we daar. Als de bel werd geluid stelden we ons per klas op. Zo werden we naar het klaslokaal gebracht, zwi-gend en in het gelid. Ja er was in die tijd een strenge discipline. De meester werd met meneer aangesproken. Onderwijzers hoorden bij de elite van het dorp, samen met de dokter, de pastoor, de burge-

meester, de fabrieksdirecteur en de notaris. De namen van de meesters herinneren we ons nog allemaal: Linssen (hoofd), van Acht, Berben, Brabander, Meuffels, Naus, Obers en Stockbroeckx. Het woord 'leraar' was op de lagere school nog niet uitgevonden. Verder kende de school geen medewerkers.

Er volgen nog vele gezellige bijeenkomsten van dit comité voordat het moment suprême aanbreekt. Ja... we gunnen ons zelf voldoende tijd om dit feest te organiseren, de voorpret is meestal net zo mooi als het feest. Het meeste werk is het zoeken naar de huidige adressen van alle klasgenoten. Gelukkig hebben we een paar goede speurneuzen in het comité.

Eindelijk is het zover, op een zaterdag in mei 1994, stromen vanaf half vijf de klasgenoten binnen. Na de lagere schooltijd hebben velen

BOVENSTE RIJ (van links naar rechts)

Cor Wijnands, Frans Schreurs, Sef Delissen, Wiel Clumpkens, Piet Maessen, Jacq Delissen, Leo Schoenmakers, Frans Derks, Jan Ramakers, Jan Geraedts, Piet Maessen, Giel Cox, Charel Hawinkels

MIDDELSTE RIJ

Jacq Vogels, Jo Heijnen, Paul van Dael, Frans Janissen, Wim Janissen, Martin Frenken, Jan Peters, Bertus Dijcks, Bert Alers, Wiel Nieskens, Sef v.Buggenum, Harry Janssen, Jacq Luyten.

ONDERSTE RIJ

Wim Mestrom, Leo Jaspar, Pierre Janssen, Hub Ramakers, Leo Chermin, Wim v. Elven, Piet v. Buggenum, Antoon Emans, Ton Kruip, Sef Geraedts, Jo Stakenborg

elkaar nooit meer gezien. Hernieuwde kennismakingen zijn na bijna vijftig jaar vaak nodig om er achter te komen wie, wie is. "Tjonge... tjonge, wat ben jij veranderd met de jaren, vroeger zo'n spichtig mager mannetje, bijna niet te geloven." Nu allemaal mannen van rond de zestig. Velen hebben hun werkzame leven, na meer dan veertig jaar noeste arbeid, reeds achter zich. In die tijd was het heel gewoon dat men rond z'n vijftiende levensjaar begon met werken bij een baas. Degenen die nu nog aan het arbeidsproces deelnemen, zijn deze avond sterk in de minderheid. De kopjes zijn bijna allemaal grijs of kaal. Wat zijn we toch veranderd met de jaren.

Na een gezellige koffietafel, om weer even aan elkaar te wennen, gaat het echte feest beginnen. De tijd vliegt voorbij: vijftig jaar bijpraten en herinneringen ophalen.

Ook passeren de namen van de klasgenoten die er niet meer bij kunnen zijn. Zo overleed nog tijdens de organisatie van de reünie, onze klasgenoot Jo Geraedts (Jo van Theum). Eten, drinken is overvloedig aanwezig en iedereen maakt er gretig gebruik van. De stemming stijgt met het verstrijken van de avond.

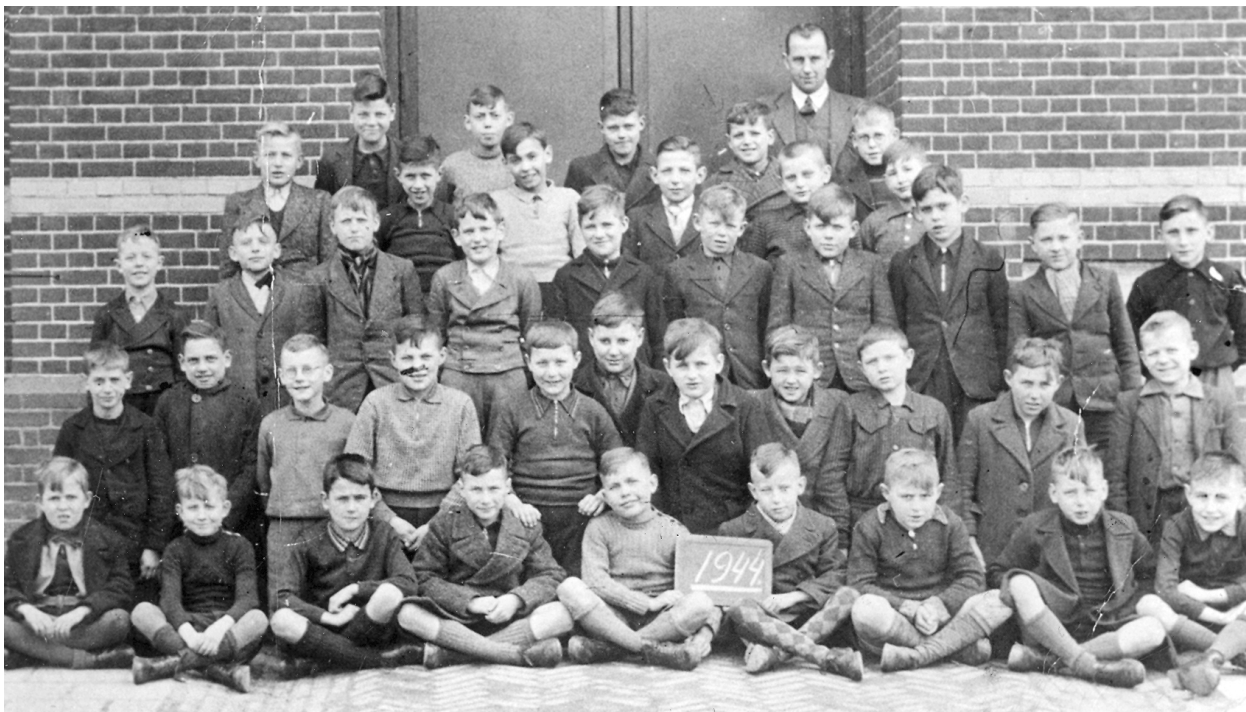
Een ouderwetse gezellige avond. Iedereen wil met iedereen praten en samen een borreltje drinken. Soms klinken er kreten van verbazing en verwondering. Allen zijn na de lagere schooltijd hun eigen weg gegaan. Er zit bijna een heel leven tussen toen en nu. De tijd blijkt echter te kort

om met iedereen afzonderlijk zijn levensloop door te nemen.

De muzikant heeft het keyboard inmiddels verlaten en staat met zijn accordeon midden tussen ons aan het buffet. De gesprekken worden luidruchtiger en veelvuldig afgewisseld met zang. De serieuze gesprekken gaan langzaam over in sterke verhalen. De muzikant voelt precies aan welke melodieën bij deze stemming passen. Hoe later op de avond, hoe onzuiverder het gezang. Velen spreken reeds met dubbele tong. De stemming stijgt en bereikt langzaam haar hoogtepunt. Tegen vier uur in de morgen begint de vermoeidheid toe te slaan. De eersten waggelen al zingend en lallend huiswaarts. Als organiserend comité moeten we natuurlijk tot het laatste blijven.

Rond vijf uur staat de taxi voor de deur. Buiten gekomen zoeken we de omgeving af naar de bloemetjes die we buiten heb gezet. Geen bloemen, alleen sterren die steeds sneller ronddraaien aan het firmament. Gelukkig hebben we steun aan elkaar om zingend en zwaaiend de zeven uitgesleten treden naar het trottoir af te strompelen. Wat was ik blij dat de taxi me thuis recht voor de deur afzette. Het vinden van het sleutelgat was in deze toestand een zware opgave.

Een onvergetelijke dag!!

VOORMALIG STATION BELFELD KRIJGT PRIORITEIT

Twan Ernst

Het monumentale voormalige stationsgebouw van Belfeld heeft al langer de aandacht van de Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal wegens de slechte staat waarin het verkeert. Bovendien ontbeert het een monumentenstatus, waardoor er geen enkele bescherming op het gebouw rust. Het station is in de ogen van Maas- en Swalmdal cultuurhistorisch en monumentaal van grote waarde voor Belfeld/Venlo.

Reeds in juli 2006 heeft de vereniging een brief geschreven aan de gemeente Venlo voor aanvraag van de gemeentelijke monumentenstatus voor het oude stationsgebouw. Helaas is er tot dusver weinig met ons verzoek gedaan. Een aantal maanden geleden heeft de heemkundevereniging hierover nog een mondeling gesprek gehad met Roy Denessen, beleidsmedewerker monumenten van de gemeente Venlo. De ambtenaar c.q. de gemeente stelde zich op het standpunt eerst de cultuurhistorische waardenkaart van Belfeld (als proefpilot voor de rest van de gemeente) te voltooien, in plaats van dit soort ad hoc verzoeken op te pakken. Op basis van die waardenkaart worden dan beslissingen genomen aangaande te beschermen monumentale waarden in Belfeld. Een deadline voor deze waardenkaart werd echter niet genoemd.

Aangezien in september de behandeling van de nieuwe nota cultuurhistorisch beleid 2007-2011 op de agenda van de commissie economie, verkeer en beheer en de gemeenteraad stond, bood dit nieuwe kansen om de situatie rondom het station voor het voetlicht te plaatsen. Inmiddels is ook de situatie m.b.t. het station nijpend

geworden. De gezondheidstoestand van de huidige huurster, mevrouw Cox, gaat achteruit. Zodra zij de huur opzegt, bestaat de kans dat de nieuwe eigenaar, gresbuizenfabriek Euroceramic, voor sloop van het gebouw zal kiezen.

De kwestie 'station Belfeld' werd bij de Lokale Democraten onder de aandacht gebracht, die toezegden vragen te zullen stellen in bovengenoemde raadscommissie. Dat gebeurde ook, maar helaas leidde dat nog niet tot aanpassing van de nota cultuurhistorisch beleid, waarin de nadruk in eerste instantie ligt op de (Middeleeuwse) binnenstad van Venlo. Door de vragen waren echter ook andere politieke partijen wakker geworden. Middels wat lobbywerk werd ook de PvdA warm gemaakt voor ons pleidooi. Omdat die partij coalitiepartner is vergrootte dit ons verzoek aanzienlijk. Bij de daarop volgende behandeling van de nota in de gemeenteraad werden daarom wederom vragen gesteld over de prioriteiten op cultuurhistorisch gebied. Hoewel de notitie eigenlijk in de agenda stond als hamerstuk ontstond toch een kleine discussie in de raad met station Belfeld als middelpunt.

De uitkomst van die discussie heeft uiteindelijk tot een tevredenstellend resultaat geleid. De gemeenteraad besloot om het station Belfeld alsnog een prioriteitsbehandeling te geven in het cultuurhistorische beleid voor de komende jaren. Dat betekent dat op korte termijn een onderzoek zal worden gestart naar de monumentale waarde van het gebouw met als mogelijke consequentie aanwijzing tot gemeentelijk monument.

De foto uit periodiek 2007-3 is genomen in Wieler voor het huis van de familie Kuypers-Loven. De foto is niet uit 1949 zoals eerder vermeld. Maar waarschijnlijk voor de oorlog of in oorlogstijd gemaakt. Het juiste jaartal is niet bekend.

De namen behorende bij de foto zijn gegeven door mevr. Jansen-Polmans en mevr. Konings-Polmans, met dank aan Jan Polmans.

1. Gerard Poels	13. Truus v.d. Bergh-Kuypers (Tiel)	25. Sef Kuypers
2. Maria Poels	14. Chrit Poels	26. Cunegonda Kuypers? Slijpen
3. Toon Poels	15. Ad v.d. Bergh sr. (Tiel)	27. Gon Polmans
4. Chris v.d. Bergh (Tiel)	16. Mia Polmans	28. Mies Kuypers
5. Emiel Janzing (Tilburg)	17. Maria Polmans-Kuypers	29. Antoon Kuypers (Evaristus)
6. Albert v.d. Bergh (Tiel)	18. Ria Janzing (Tilburg)	30. Joep Kuypers
7. Chris Janzing (Tilburg)	19. Jan Polmans	31. Truus v.d. Bergh jr. (Tiel)
8. Sef Poels	20. Josine Poels? Kuypers	32. Pierre Poels
9. Frans Poels	21. Gregor Janzing sr. (Tilburg)	33. Gregor Janzing jr.
10. Jean Poels	22. Lena Janzing? Kuypers (Tilburg)	34. Toon Polmans
11. Ad v.d. Bergh jr. (Tiel)	23. Bep Kuypers	35. Gon Poels
12. Piet Kuypers	24. Mijn (Wilhelmina) Kuypers? Loven	36. Edy Janzing

Bij onze nieuwe oude foto van 9 april 1921 afkomstig uit het archief van de Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal hoort onderstaand bericht.

Negen woonhuizen afgebrand

Beesel - Zaterdagmiddag werd dit dorp opgeschrikt door een zeer ernstigen brand, waarbij niet minder dan negen woningen in de asch werden gelegd.

Omstreeks kwartier voor twee werd brand ontdekt achter de boerderij van L. Bongers in Oud-dorp. Het ledigen van een aschbak werd waarschijnlijk de oorzaak dat eenig stroo vlam vatte, waardoor in een oogenblik tijds de geheele achterbouw in lichte laaie stond. Spoedig was de geheele boerderij één vuur en de hevige noord-oostenwind verspreidde een dichten regen van groote vonken over het dichtbebouwde gehucht. Het duurde dan ook niet lang of een negental woningen stond in brand. Een groote schrik maakte zich van de bevolking meester, toen het eene huis na het andere vlam vatte. Merkwaardigerwijze bleven te midden der brandende gebouwen eenige huizen gespaard, terwijl het vuur zich aan verdere gelegen woningen mededeelde.

Door de langdurige droogte en het gebrek aan blusschingswater hadden de vlammen vrij spel. De brandspuit was spoedig op het terrein der ramp aanwezig, maar moest hare werkzaamheden spoedig staken, omdat de putten droog waren.

Gelukkig kon overal het vee worden gered, op een schaap van Verhaegh na, dat in de vlammen omkwam. In verschillende woningen kon van den inboedel een en ander gered worden. Het meeste evenwel verbrandde.

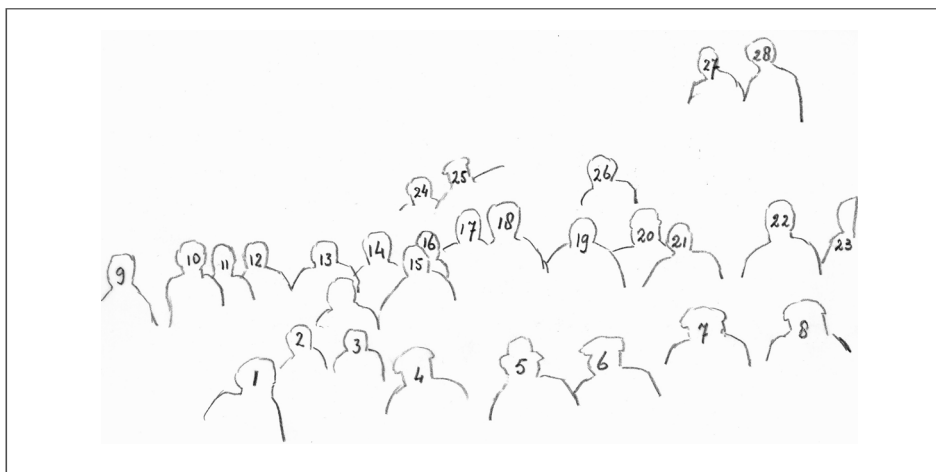
De geredde inboedel was grootendeels samengebracht op het kerkhof, dat nabij de verbrande huizen ligt. Tusschen de grafteekenen stond een aantal eenvoudige meubeltjes en andere voorwerpen, die in alle haast door helpende handen uit de huizen waren gesleept.

De brand was buitengewoon fel. Met groot geraas knetterde de vuurzee in de kurkdroge huizen. Telkens stortte met donderend geraas een dak of een vloer ineen. Verschillende muren moesten wegens gevaar voor instorting worden omvergehaald.

De huizen waren bij verschillende assurantiën verzekerd, w.o. drie bij de onderlinge brandverzekering van den Limb. Landbouwbond. Het is evenwel te verwachten, dat velen groote schade zullen lijden wegens de duurte van het bouwen. De verbrande huizen waren bewoond door L. Bongers, Joosten, Claessen, Geerlings, Verhaegh, Meers, wed. Luttels en Helwegen; één woning was onbewoond.

Tegen den avond was men het vuur goddeels meester. Er moest evenwel nog langen tijd worden gewaakt, omdat het vuur nog overal bleef voortwoekeren.

Wie herkent de personen op de foto?
Voor uw reactie kunt u terecht bij de redactieleden. De namen vindt u aan de binnenkant van de kaft.

DE SCHEI OF DE HOF TOT LEWEN EN DE OORSPRONG VAN REUVER

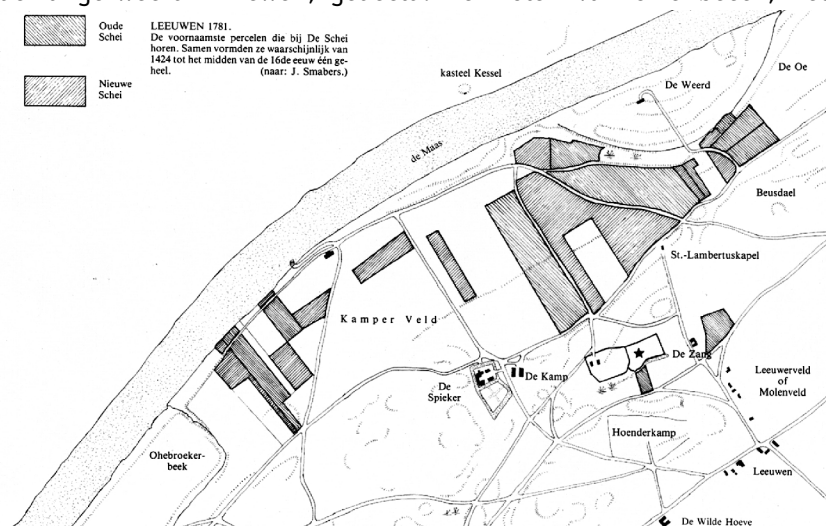
Wiel Luys

Al in de 13de eeuw moet tegenover de huidige boerderij De Zang een van de belangrijkste boerderijen van Reuver gestaan hebben. We hebben het dan over de Hof tot Lewen; later ook wel de Oude Schei genoemd. Deze boerderij lag aan de rand van de oude kern van de buurtschap Lewen, die zich in de middeleeuwen uitstreckte vanaf de Lommerbergen¹ (ongeveer waar nu de ingang van het recreatiepark is gelegen) tot aan de Zang. Deze laatste boerderij lag toen nog aan de overkant van de St. Lambertusweg. Tot deze buurtschap behoorden ook boerderijen als De Kamp, De Spieker en De Haag. Hoewel genoemde boerderijen de grootste waren, zijn er ongetwijfeld nog meer boerderijen geweest. De Oude Schei is namelijk een tijd lang laathof geweest. Tot een laathof behoorde een groot aantal laatgoederen: boerderijen en landerijen. De pachters, laten of horigen waren erfelijk afhankelijk van hun laatheer en hadden de onroerende goederen tegen een pacht of dienstverlening in gebruik. Verder waren ze onderworpen aan de laatbank met haar eigen rechtspraak. De laathoven waren dus de belangrijkste boerderijen van een dorp. De gemeente Beesel kende in de late Middeleeuwen zelfs drie laathoven: de Hof tgen Rade (later Nieuwenbroeck), de Schei (de Hof tot Lewen of Burense laathof) en de Klaashof. Over deze laatste laathof is vrijwel niets bekend.

De Hof tot Lewen werd mogelijk gebouwd in de loop van de 13e eeuw. Zo werden tijdens veldonderzoek langs de westzijde van de Zangerweerd scherven van aardewerk uit deze periode gevonden.² Het betreft scherven van Pingsdorf en kogelpot aardewerk.

De boerderij was door een gracht omgeven. Zo is op een luchtfoto uit 1975 nog een rechthoekige verkleuring te zien, die als gracht geïnterpreteerd kan worden. Een restant van deze omgrachting vormt de nu nog

*Figuur 1: Bij de * de Hof tot Lewen met daar omheen enkele andere in de tekst genoemde boerderijen. Tek. L. Giesen*

aanwezige Zangerweerd. Uit een archeologisch onderzoek blijkt dat deze in die tijd meer dan 4 keer zo groot was dan nu. Dit soort omgrachte boerderijen wordt aangeduid met de Engelse term "moated site".

Als eerste eigenaren komen vooral de kasteelheren van Kessel in aanmerking, die aan de oostzijde van de Maas uitgestrekte bezittingen hadden. Zo komen we in 1328 al een ridder Heynrich van Lewen tegen, leenman van Johan van Kessel. Waarschijnlijk was deze buurtschap tegenover het kasteel Kessel, dan ook een domeingood van de Heren van Kessel.

De vroegste vermelding van de boerderij dateert uit 1358 in de persoon van de Beeselse schepen Gubbel van den Scheide. Hij was ongetwijfeld de pachter van de boerderij. De hoeve, die aanvankelijk bezittingen had in Lewen, Ouddorp en zelfs tot in Belfeld-Geloo, was enkele eeuwen een leengoed van de graven en later hertogen van Gelre. Op 16 februari 1394 werd Johan die Rover beleend met den hof to Lewen gelegen bi Besel. De Hof tot Lewen had o.a. een maal- en visrecht. De laten (pachters) waren dan ook verplicht om hun graan te laten malen op de Molen van Offenbeek, toen in het Foekenbroek gelegen.

In het begin van de 15e eeuw wordt de hof tot genen Scheyt (1403), te Geneschiede of Tgenenscey (1410) genoemd.

In augustus 1424 werd het leengoed, de Hof tot Lewen, gedeeld. De molen van Offenbeek, het

visrecht in de Maas en vele boerderijen in Beesel en Belfeld werden afgescheiden. Op 1 augustus 1424 werd Otto van Buren van Aerssen door de hertog van Gelder beleend met de laathof. Vandaar dat we dan ook in de archieven de naam Burense laathof tegen komen.

In 1551 werd de hof Tgenenscheide tussen enerzijds de broers Henrick, Johan, Sander en Gerard Vinck en anderzijds Johan van Greefraedt en zijn vrouw Johanna van Roosteren gedeeld. Bij de deling ontvingen de gebroeders Vinck de 'alden hoff'. Uit de akte blijkt duidelijk dat er dan al twee afzonderlijke gebouwen stonden, die gebruikt werden door twee verschillende pachters. Vanaf dat moment zou enkele eeuwen sprake zijn van de Oude Schei (rond 1600 Vyncken Hoff genoemd) en de Nieuwe Schei (ter plaatse van de huidige Schei).³

De Oude Schei heeft bestaan tot het midden van de 18de eeuw toen de boerderij door brand is verwoest.

Bij een buurtschap hoorde vroeger ook een kapel. Deze is te vinden op een hoogte ten noordwesten van de vroegere buurtschap: de St. Lambertuskapel, waarvan een voorganger rond 1100 gebouwd is.⁴ Het is dus een heel oude kapel. Binnenkort zal hier een archeologisch

onderzoek starten waarmee we hopen hierover meer te weten te komen.

Samenvattend kunnen we stellen dat bovenstaande gegevens erop wijzen dat we te maken hebben met een buurtschap die teruggaat op de oudste kern van Reuver. Een buurtschap die waarschijnlijk een oud domeingood van de heren van Kessel is geweest. Ook de ligging van de St. Lambertuskapel lijkt hierop te wijzen. Bij de gemeente Beesel hebben we dan ook sterk erop aangedrongen dit gebied niet verder te bebouwen en de archeologische en landschappelijke waarden te koesteren. Gelukkig is dit onderkend en inmiddels zijn voorbereidingen gestart om de kwaliteiten van dit gebied d.m.v. van een Belvédère-project te beschermen.

1 W. Luys, *Archeologische vondsten en opgravingen in Beesel-Reuver-Belfeld-Swalmen*. In: *Jaarboek nr. 1 (1981)*, blz. 95-96.

2 L. Giesen, *De Oude Schei*. In: *Jaarboek Maas- en Swalmdal nr. 6 (1986)*, blz. 59-87.

3 Zie hiertoe: www.loegiesen.nl - *Kroniek voor Beesel, Belfeld en Swalmen*.

4 J. Ickenroth, *Van "St. Lambert's Capelle" tot St. Lambertuskapel*. In: *Jaarboek Maas- en Swalmdal nr 3 (1983)*, blz. 23 e.v.

UIT HET VENLOOSCH NIEUWSBLAD EN DE VENLOOSCHE COURANT - 1907

Wim Hoezen

Swalmen. Voor de betrekking van veldwachter hebben zich hier 20 sollicitanten aangemeld.

[GA Venlo: VN 3 januari 1907]

Reuver. Heden staat ons weer een uitspanningsavond te wachten. De Gebr. Bernard zullen met hunne Bioscoop voorstellingen geven in de zaal van den heer Jos. Paquay. Daar dit hier zelden voorkomt, zal het voorzeker aan belangstelling niet ontbreken.

[GA Venlo: VN 29 januari 1907]

Reuver. De eerw. pater Frans Heines, geboortig van hier, onlangs in het Missiehuis "St. Gabriël" bij Weenen tot priester gewijd, gaat als missionaris naar China. Op 14 April a.s. komt de eerw. pater in zijne geboorteplaats het H. Misoffer opdragen.

Naar wij vernemen, zal Reuver bij die gelegen-

heid opnieuw toonen, dat het zijne uitverkorenen eert en trachten voor den jeugdigen priester-missionaris, dan een dier vriendelijke dagen te bereiden, waarvan de herinnering nimmer wordt uitgewischt.

[GA Venlo: VN 30 maart 1907]

Reuver. Verleden Zondag werd alhier feest gevierd ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan der St. Lambertusvereniging, een zoogenaamd ziekenfonds.

[GA Venlo: VN 2 mei 1907]

Beesel. Zondag vergaderden bij H. Simons eenige kippenhouders tot het oprichten van een eierbond om gezamenlijk hunne kippeneieren aan de markt te brengen. Voorwaar een goed doel voor onze kippenhouders.

[GA Venlo: VN 4 mei 1907]

Belfeld. Nabij het overzetveer aan de rivier de Maas alhier, werd ten nadeele van H. Feijen te Tegelen een in die rivier vastgemaakt liggende roeiboot en een aan den oever te drogen hangend vischnet (kleefgaren) ontvreemd. De politie zoekt den onbekenden dader.
[GA Venlo: VC 16 juni 1907]

Reuver. Bij de terugkomst van de Kesselsche kermis is Maandagavond circa 10 uren bij het overbrengen met de veerpont zeker B. Cromvoets, gepensioneerd O-I. militair, achterover geslagen en te water geraakt. Door de duisternis kon hij niet gered worden; zijn lijk is nog niet gevonden. Hij laat eene vrouw en 4 kleine kinderen achter.
[GA Venlo: VN 4 juli 1907]

Beesel. De benoeming tot onderwijzer alhier, is door den heer A. de Bruin te Venlo, niet aangenomen. [GA Venlo: VC 20 juli 1907]

Belfeld. Vrijdagnamiddag werd bij den landbouwer Th. Beijers eene som geld gestolen, ongeveer 200 gulden. Het was een brutaal stukje om bij klaarlichten dag in te breken. De marechassees uit Reuver waren de daders spoedig op het spoor en arresteerden twee meisjes uit een woonwagen, die door den stal het huis waren binnengesloopen en den diefstal pleegden.
[GA Venlo: VN 23 juli 1907]

Belfeld. Zaterdag had de landbouwer G. Jacobs (Geloo) het geluk met het omzetten van stroo in de schuur vijf jonge bunzings te vangen. Vele kippenhouders, die herhaaldelijk hoenders, kuikens en eieren vermisten, zullen nu wel kunnen denken waar ze gebleven zijn.
[GA Venlo: VN 30 juli 1907]

Beesel. Anst. Zondag zal wederom een van Beesel's zonen in zijn geboortedorp de eerste H. mis kunnen opdragen. Het is de te Doornik tot priester gewijde Eerw. Pater Basilius, in de wereld Johannes Hubertus Bos.
[GA Venlo: VN 14 augustus 1907]

Reuver. Gistermorgen werden bij den landbouwer Aan de Brug 53

kuikens vermist, waardoor men vermoeden kreeg op viervoetige dieren. Al spoedig vond men in een nabij staande schansenmijt 47 doode kuikens. Hierna werd jacht gehouden en de schansenmijt geheel omgezet, waaruit 5 bunzings te voorschijn kwamen, waarvan er 4 gedood werden.

[GA Venlo: VN 14 augustus 1907]

Swalmen. In de propagandaclubvergadering van 30 Aug. werd o.m. besloten tot het oprichten van een Kruisverbond, zoodat staande de vergadering zich eene nieuwe kruisverbondafdeling gevormd heeft. Moge deze afdeeling spoedig door eene Maria- en St. Annavereniging gevolgd worden.
[GA Venlo: VC 31 augustus 1907]

Swalmen. Door bijen overvallen - Toen de landbouwers Joh. en Jac. Timmermans Dinsdag met kar en paard naar het bosch gingen, werden zij onderweg aangevallen door een zwerm bijen. Hevig gestoken, moesten zij naar huis terugkeeren, waar geneeskundige hulp werd ingeroepen.

Joh. T. verkeert in levensgevaar.

Dus, bijenhouders, voorzichtig!

[GA Venlo: VC 1 september 1907]

Reuver. Zaterdagnamiddag brak alhier een hevige brand uit in de woning van den smid van Lom. Een geheel blok, bestaande uit huis, smederij en stalling brandde tot den grond toe af. De brandspuit was aanwezig, doch kon niets uitrichten, daar er geen water in de nabijheid was. Alles is tegen brandschade verzekerd.

Gisterenmorgen ging een 4-jarig zoontje nog eens kijken in de afgebrandde woning, terwijl overal het vuur nog smeulde. Het bekwam hevige brandwonden aan beide beenen, zoodat het naar het Gasthuis te Venlo moest worden overgebracht.

[GA Venlo: VC 2 oktober 1907]

Beesel. 14 Nov. Vrijdagnamiddag is J.Fr.H.Sm. idioot oud 9 jaar, zoon van den landbouwer P. Sm. alhier, toen hij met zijn 11-jarigen broer naar de windmolen van G.

Theelen ging, op een gegeven oogenblik onder de wieken van den in werking zijnden molen door-gelopen, met het gevolg dat hij door een der wieken tegen het hoofd werd getroffen, waardoor zijn schedel werd verbrijzeld en hij op de plaats dood bleef.

[GA Venlo: VC 17 november 1907]

Swalmen. De heer G.T. Schmitz, brievenaarder te St. Odiliënberg, is verplaatst naar Swalmen.

[GA Venlo: VN 3 december 1907]

Reuver. Toen de landbouwer Gielen wonende op Heidenheim, zich verleden Zondagavond huiswaarts wilde begeven, werd hij onverhoeds aangevallen en zoodanig mishandeld, dat onmiddellijk geestelijke en geneeskundige hulp moest worden ingeroepen.

Jammer genoeg is men den dader nog niet op het spoor.

[GA Venlo: VN 5 december 1907]

Beesel. De bewoners van ons gehucht, den van oudsher bekenden "Wittenberg" maken door dezen aan elk inwoner van Beesel en aan ieder buitenman bekend, dat zij in 't vervolg den naam "Wittenberg" niet meer mogen bezigen. Zij wenschen dezen vervangen te zien door "Hoogstraat". Dit heeft m.i. zijn voor en zijn tegen. Het eerste, omdat die naam een straat moet aanduiden, welke de eigenschap bezit van hoog op te gaan. Het heeft echter ook zijn tegen, want als wij met de stelling "Mijne voorouders hebben zoo gedaan, ik doe ook zoo" rekening houden, dan mag de bekende naam nog niet vervallen. Het verlangen naar een wijziging is echter groot, zoodat we iedereen verzoeken in 't vervolg dit gehucht niet anders te noemen dan "Hoogstraat".

[GA Venlo: VN 24 december 1907]

PAPIER

Els Janssen - van Avesaath

Sinds 1935 is er in Swalmen papierindustrie. In dat jaar richtten de gebroeders Hendrik, Arnoldus en Johan van Houtum een papierfabriek op voor de fabricage van toilet papier. Deze fabriek werd gebouwd aan de Boutestraat dicht bij de Swalm zodat water voorhanden was, nodig voor het fabricageproces van papier. De gebroeders van Houtum werden geboren in Eerbeek en waren afkomstig uit een oud papiermakersgeslacht dat zijn wortels diep verankerd had in de papierindustrie in een tijd waarin het woord toilet- of w.c. papier nog niet uitgevonden was.

Iets over papier

Papier is zo vanzelfsprekend, we weten niet anders dan dat het er altijd was. Het is de drager van schrift, afbeeldingen, gedachten, opvattingen en feiten van de mens door de eeuwen heen. In vroeger tijden werden boodschappen en afbeeldingen vastgelegd in steen, kleitabletten, hout, leem en wandschilderingen. Het gebruik van de bladeren van de papyrusplant ca. 5000 jaar geleden in Egypte bracht hier verandering in. Er onstond een aanzienlijk snellere en lichtere schrijfwijze in combinatie met de rietpen en inkt. Tot 800 na Chr. werd het veel toegepast. De oudst bekende papyrusrol is gevonden in Sakkara in de sarcofaag van een hoge ambtenaar Hemaka genaamd, die omstreeks 2900 voor Chr. in Egypte leefde. De westerse wereld ontleende aan papyrus, de naam papier en de rol als boekvorm. Denk aan de rol van de rechtbank, of van een toneel-

speler. Rond 300 voor Chr. kende perkament een bloeitijd. Perkament gemaakt van bewerkte huiden van kleine dieren zoals kalveren, schapen en geiten.

Tot in de middeleeuwen werd op perkament geschreven, en nog lang daarna werden zeer gewichtige documenten en oorkonden op dit praktisch onverwoestbare materiaal vastgelegd.

De kostbaarheid en de moeizame arbeid bij de vervaardiging van geschriften maak-

ten dat het geschrevene gereserveerd was voor de intellectuele en meestal rijke bovenlaag. De uitvinding van handgeschept papier (vermoedelijk in China) was een hele verbetering. Het oudst bekende beschreven en gedateerde papier is van 98 na Chr. en gevonden in China. Het duurde echter nog ongeveer 650 jaar voordat de kunst van papier maken bekend werd bij de Arabieren en vanaf de twaalfde eeuw bereikte, via Spanje, Italië en Frankrijk, de techniek van het papiermaken Europa. In Frankrijk werd in 1338 de eerste papiermolen gebouwd en Duitsland kreeg zijn eerste molen in 1389 in Neurenberg. Het duurde echter tot 1587 voordat in Nederland de eerste papiermolen verrees in Zwijndrecht. Tot die tijd betrokken de Nederlanders als echte handelsnatie het papier uit de Zuidelijke Nederlanden (Antwerpen) en Duitsland. Na de uitvinding van de boekdruk-kunst in 1445 door Johann Gutenberg uit Mainz, of was het Laurens Janszoon Coster uit Nederland, werd de behoefte aan papier steeds groter. Overal verrezen papiermolens. In 1590 stichtte Hans van Aelst de eerste papiermolen in het huidige Gelderland, hij zou de eerste Veluwe papiermaker worden.

De industrialisatie van het papiermaken

In de Gelderland, Overijssel en Limburg werd handgeschept papier meestal vervaardigd in door water aangedreven molens. Het aantal windmolens in deze tak van nijverheid was hier zeer gering. De windmolen had echter een groter vermogen dan een watermolen. Het precieze verschil was moeilijk uit te drukken in cijfers omdat variërende omstandigheden verschilden per molen. Door het grotere vermogen van de windmolen was het mogelijk twee maalbakken aan te drijven, waardoor aan twee kuipen tegelijk kon worden gewerkt en de productie van papier verdubbeld kon worden. De bouw van een windmolen was veel duurder dan een door waterkracht aangedreven papiermolen. In de eerste helft van de achttiende eeuw was er ongeveer tien tot twaalf mille nodig om een windmolen te bouwen, terwijl een watermolen al voor vier tot vijf mille getimmerd kon worden. Vaak was het ook veel goedkoper een bestaande windmolen elders in het land op te kopen dan een nieuwe te bouwen. In 1874 kocht Jan van Houtum een windmolen in

Loenen aan de Vecht. Hij betaalde hiervoor een prijs van f 181,50. De molen werd herbouwd in Ugchelen. Papier werd uit lompen vervaardigd. De lompen werden gereinigd, in kleine stukken gesneden en gesorteerd op kleur en kwaliteit. Deze grondstof werd terdege bewerkt in hamerbakken. Weef- en spinstructuur verdwenen en de vezels werden zodanig gekneusd, tot de grondstof gereed was voor de papierschepper. Katoen had de voorkeur maar werd pas later op grotere schaal gebruikt na de uitvinding van chloorbleek. Katoen was namelijk meestal bedrukt. Bovengenoemde Jan van Houtum was niet alleen papiermaker. Hij zette ook de techniek van de papierfabricage op papier. Bovendien beschreef hij op nauwkeurige wijze de methode van het droogbleken, middels de chloorgasemethode, van katoen als grondstof voor het maken van witpapier. Een andere belangrijke grondstof was hennep. Hiervan werd donkergekleurd, sterk grauwpapier gemaakt. Voor wit papier werden witte lompen gebruikt. Blauwe zeemans- en boerenkielen waren de grondstof voor het blauwe suikerpapier. Oud papier, gewoonlijk snippers genoemd was ook altijd een zeer belangrijke grondstof. Rond 1850 kwam houtlijp als grondmateriaal in opkomst en rond 1875 hout- en strocelstof.

De papiermaker had ook andere hulpstoffen nodig zoals: lijm (gelatine) om het papier beschrijfbaar te maken en aluin om de lijm aan de papervezel te laten hechten. Verder werd al vroeg gebruik gemaakt van blauwsel als 'optisch bleekmiddel'. Krijtwit, chloorkalk, ongebluste kalk, zout en zwavelzuur waren allemaal ingrediënten om de lompen te bleken. Lijm werd door de papiermakers uit beenderen en slachtafval gekookt maar vaak ook al gekocht in een lijmkoerij. Rond 1720 betaalde de papiermaker 16 tot 20 gld. voor 100 pond aluin. Lijm kostte ongeveer 15 gld. per 100 pond. Blauwsel kostte in 1783 slechts 28 gld. per 100 pond maar in 1836 werd hiervoor 68 gld. betaald.

De belangrijkste grondstoffen waren en bleven lange tijd lompen en hieraan was regelmatig een groot tekort. Duitse papiermakers beklagden zich over het feit dat er frauduleuze uitvoer van lompen was naar Nederland en de Fransen waren zo slim om eerst de beste lompen uit te sorteren en de slechtste lompen naar Nederland uit te voeren. Deze waren dan wel niet zo duur. In

Nederland kwam er in 1719 een volledig uitvoerverbod voor lompen. Bij overtreding werd alles verbeurd verklaard. Wagens, paarden, karren en schuiten waarmee de lompen vervoerd werden en daarbovenop een boete van de tienvoudige waarde van de lompen. Pas in 1877 kwam er definitief een einde aan het verbod van uitvoer van lompen doordat er nieuwe, op hout gebaseerde grondstoffen kwamen. Van oudsher ging de lompenhandel gebukt onder het vooroordeel de verspreider te zijn van de pest. Men kende inmiddels de ware verspreider van deze gevreesde ziekte (de vlo van de zwarte huis- of zolderrat). Toch heerste er een diepgeworteld geloof dat de ziekte werd veroorzaakt door een smetstof, die van mens tot mens of door de lucht, maar ook door bepaalde handelswaar zoals b.v. lompen werd overgebracht. Rond 1720 - 1722 heerste er in Nederland op veel plaatsen een pestepidemie. Dit leidde er toe dat op 11 november 1721, op straffe van de dood, een volledig verbod op de invoer van lompen werd ingesteld ongeacht uit welk land deze afkomstig waren. Na de epidemie werden geen invoerverboden meer voor lompen uitgevaardigd. De overheid bleef toch wantrouwend ten opzicht van deze grondstof. Lompen waren als grondstof vaak schaars en daardoor vrij duur. Dat leidde er vaak toe dat de papiermakers met weinig bedrijfskapitaal, in de schuld kwamen te staan van de lompenhandelaars. Daardoor kon het gebeuren dat de lompenkoopman eigenaar werd van de papiermolen. Ook het omgekeerde kwam voor: papiermakers die in de lompenhandel gingen zoals o.a. van Houtum in Arnhem. Op 12 oktober 1870 verleenden de burgemeester en wethouders der gemeente Arnhem vergunning aan A.J. van Houtum tot het oprichten van magazijnen van lompen, oud papier, ijzer, lood, glas, zink, koper, hazen- en konijnenvellen. Nu in 2007 is het bedrijf een modern recyclingbedrijf waarin de vierde generatie van Houtum nog steeds actief is. Zij zijn verwanten van de papiermakers van Houtum.

In Limburg kwam de papierfabricage vrij laat op gang. Het aantal papiermolens was klein, tussen 1700 en 1800 werden slechts 5 molens gebouwd. Limburg was echter wel de provincie waar de machinale papierfabricage het eerst op gang kwam. In de negentiende eeuw werden zes papierfabrieken opgericht, door stoom aangedreven en met één of meer machines. Opmerkelijk was ook dat de Limburgse bedrijven waar handmatig papier gemaakt werd groter waren dan b.v. in Gelderland. Deze bedrijven waren betrekkelijk laat opgericht, maar moderner. Met nieuwere technieken konden zij sneller en meer grondstof produceren, waardoor de productie van papier aanmerkelijk verhoogd kon worden. Een zekere papiertraditie onder de bevolking en in familiebedrijven, zoals bij van Houtum, heeft een grote rol gespeeld in de ontwikkeling van de papierindustrie in Limburg. Evenals het feit dat er gebruik gemaakt werd van de kennis van deskundige technici uit buurlanden als België en Duitsland.

Papierindustrie in Swalmen

De gebroeders Hendrik, Arnoldus en Johan van Houtum waren de grondleggers van de papierindustrie in Swalmen. Zij maakten geen handgeschept papier, maar crêpe- ofwel toilet papier en in het begin van de 50er jaren schrenzpapier voor de golfkartonindustrie. Zij leerden het vak van hun vader Johannes van Houtum, gehuwd met Arine van der Meer. Johannes van Houtum was directeur van een papierfabriek in Raamsdonkveer. Dit bedrijf

kwam in 1891 in handen van de firma Albert E. Reed & Co., een Engelse onderneming. Diezelfde firma kocht in 1915 de N.V. Papierfabriek "Maasniel" in Gebroek. Bij die koop was Johannes van Houtum aanwezig als adviseur. Tenslotte werd hij er directeur. Hij kwam met zijn gezin naar Roermond. In deze fabriek werd een soort perkament en vetdicht papier gemaakt, evenals behangselpapier. In 1939 werd het bedrijf gesloten. Johannes van Houtum overleed in 1940 en werd in Roermond op het oude protestantse kerkhof begraven. Zijn grafsteen staat er nog steeds.

Hendrik, Arnoldus en Johan van Houtum (mijnheer Henk en mijnheer Jan, zoals ze in de wandelingen in het bedrijf genoemd werden) hadden echter nog een broer die werkzaam was in de papierindustrie. Deze broer Pieter van der Meer van Houtum was als technisch directeur werkzaam bij Huiskamp & Sanders in Eerbeek. Als enige zoon droeg hij een dubbele naam. Zijn vader Johannes was gehuwd met Arine van der Meer (zie boven). Om te voorkomen dat haar naam uit zou sterven betaalde Johannes voor het recht om deze naam aan die van hemzelf toe te voegen. Dit recht werd hem in 1901 bij Koninklijk Besluit toegekend. Mijnheer Henk († 1988) en Johan († 2002) werden altijd in een adem genoemd. Er was echter nog een van Houtum die een belangrijke stempel gedrukt heeft op de goede bedrijfsvoering in Swalmen. In 1957 kwam Pieter van der Meer van Houtum, een zoon van bovengenoemde Pieter, en neef van Henk en Johan van Houtum, in dienst van het bedrijf. Het bedrijf had een jonge en dynamische technische opvolger nodig. Er moest nodig vernieuwd en gemoderniseerd worden om in de markt te kunnen blijven. Pieter van der Meer van Houtum (jr) had een electrotechnische opleiding genoten en zou al spoedig als technisch manager het bedrijf versterken. Hij deed zijn kennis op in de praktijk, maakte zich de techniek van het papiermaken

eigen en verdiepte zich in de chemische processen die bij de vervaardiging van papier nodig waren. Hij ontwikkelde en bouwde in eigen beheer van het bedrijf onderdelen van papiermachines, en o.a. een ontinktingsinstallatie.

In de ruim 35 jaar die Pieter van der Meer van Houtum werkzaam was in het bedrijf van zijn ooms, maakte hij veel nieuwe ontwikkelingen mee. De productie beperkte zich niet alleen meer tot toiletpapier. Er werden keukenrollen, handdoeken, poetspapier en ander hygiënische producten vervaardigd. Ook de eindverwerking van papier tot handdoeken e.a. onderging een complete metamorfose. Rond 1980 stopte men met de productie van schrenz en de machine werd omgebouwd om papier te maken voor o.a. handdoeken. In september 1992 werd een compleet nieuwe papiermachine in gebruik genomen. Hiermee werd een investeringsprogramma afgesloten dat ongeveer tien jaar had geduurd. Voor Pieter van der Meer van Houtum was nu de tijd aangebroken om het rustiger aan te gaan doen. Dat kon hij met een gerust hart doen want de volgende telg uit het geslacht van Houtum had inmiddels zijn intrede gedaan. Ing. Henk van Houtum (jr) een zoon van 'mijnheer Henk' nam de directiestaf over en is tot op heden in 2007 nog steeds directeur van het Swalmens familieconcern.

Onder het merk Satino worden hun producten zoals toiletpapier, papieren handdoeken, keukenrollen, poetspapier etc. uitsluitend geleverd aan de grootverbruikersmarkt zoals de schoonmaak-, horeca- en medische industrie. Het groot-

ste afzetgebied is Europa, maar er wordt ook geëxporteerd naar het Midden-Oosten en Azië. Klein begonnen in 1935, afkomstig uit een gedegen papiermakersgeslacht, waarvan in 1789 een van hun voorvaders Arnoldus van Houtum zijn sporen al verdiende als papiermakersknecht. Nu in 2007 nog steeds een zelfstandige producent van hygiënisch papier, en een bedrijf met toekomstperspectief waar menig Swalmenaar zijn boterham verdiend heeft, en nog verdient.

Met dank aan: dhr. en mevr. P. van der Meer van Houtum

SJOON PLESKES IN EN RÓNDJ ZJWAME (27)

Hans Simons

Bladerend in een fotoalbum van meer dan veertig jaar geleden zie ik foto's van een van onze favoriete 'woensdagmiddag'-plekjes: de Aoleberg. Aantrekkelijk door de combinatie van water, zand, bos, hoogteverschillen. Water van een oude Maasarm, met toen nog een zandstrand. Ideaal om te zwemmen, of aan de kant te spelen in het water. En te varen met een rubberbootje, zelfs een stukje de Swalm op, in het mondingsgebied stroomde die niet zo snel. En was de temperatuur niet geschikt om in het water te spelen, dan konden we vlag veroveren in het bos. De loopgraven daar boden en bieden aantrekkelijke verstopmogelijkheden! En natuurlijk was en is het een mooi stukje natuur, tussen Rijkel en Rookhuizen; op de grens van Swalmen en Beesel. De Aoleberg, of Donderberg is een rivierduin bestaande uit stuifzand en hoge zandgronden, begroeid met eikenberkenbos en naaldbomen. We

Bronvermelding:

Papiermolens in Gelderland, Overijssel en Limburg - H. Voorn
Vijftig jaren Roermond Papier 1937 - 1987
Neem nou papier ... Drs. C.F.J. Schriks
Wonen in papiermakersland - H. Voorn
Swalmer industrie van vroeger tot nu - M.H.V.S.
Archief Milieu- en Heemkundevereniging Swalmen
www.vanhoutumpapier.com

Advertentie uit 1969 van papierfabriek Gebr. van Houtum.

vinden in de ondergroei onder andere eikvaren, en in de herfst veel paddenstoelen. Het 'strandje' van toen is nu begroeid; wordt daar tegenwoordig niet meer gespeeld?

De graslanden hebben de oever tot aan het water veroverd. Het is een zeer gevarieerd gebied, mede ook omdat het geregeld overstroomt bij hoog water van de Maas. Bloemrijke weilanden en houtwallen zorgen voor een afwisselend beeld. Niet alleen wij vinden het een mooi gebied, ook de das voelt er zich thuis! Gelukkig mondt ook de Swalm er weer uit, nadat ze het een aantal jaren met een rechte loop naar de Maas heeft moeten doen. En wandelend over de bovenrand van het duin hebben we steeds wisselende, verrassende uitzichten over het water. Met recht nog altijd een 'heel sjoon plekske!'

UIT HET LEVEN VAN ONZE VOOROUDERS

Harrie van Buggenum

Al tientallen jaren houdt ons verenigingslid Harrie van Buggenum zich bezig met stamboomonderzoek. Hiervoor bezoekt hij regelmatig archieven en stuit daarbij naast de gezochte gegevens ook op interessante teksten als verslagen van schepenbanken, memories van successie, notariële aktes ed. Aan de hand van zijn privéverzameling wil hij de lezers van onze verenigingen mee laten genieten. In deze uitgave een proces-verbaal uit 1729.

Catharina Heuskens verklaart dat zij verleden vrijdag eten en drinken heeft gebracht naar de knechten van Joannes Sillen die op de Swalmer bos bezig waren vlinken te slaan. Op de terugweg werd zij overvallen door drie mannen. Een van hen heeft haar muts gepakt met daaraan een zilveren oorijzer. Catharina is toen gevlucht zonder haar overvallers te herkennen. In 't dorp gekomen heeft zij aan enkele inwoners verteld wat haar overkomen was.

Informatie preparatoire (voorbereidende) genomen over het overweldigen vant silvere oorijseren van Catharina Heuskens.

Op heden den 12 Julij 1729 compareerde voor ons ondergess(chreven) Gerichtspersoonen de voorss(chreven) Catharina Heuskens oud ontrent de twee en twintig jaeren dewelcke heeft verclaert dat sij voorleden vrijdagh eeten ende drincken gedraegen hebbende voor de knechten van Joannes Sillen op den Swalmer Bosch doens vlinken houwende ende in haer retour gecommen zijnde opt Eselt sijn aldaer vuint te heggen comen gespringen drij manspersoonen, waarvan eenen haer comparante van achteren is op het lijf gevallen, ende haer de mutse mit een Silvere oorijzeren vant hoeft heeft eweg genomen waardoor de comparante geheel gealtereerd (verbouwereerd),

de vluchte heeft genomen sonder de voorss(chreven) persoonen te hebben gekend ende nu int dorp gecommen sijnde heeft sij declarante hetghene voorss(chreven) bekent gemaect aen sommige inwoonderen alhier dewelcke de gemelte persoonen oock sijn opgevolgt.

Dit ist merck X van Catharina Heuskens schrijvens onervaren.

Aldus verhoort op datum als boven, J. M. Daermans.

"Vlinken houen", hei plaggen - vroeger en nu

WIST U DAT.....

De raaf

Geheel onterecht is de raaf eeuwenlang zwart gemaakt. Tot het eind van de 18e eeuw broedde de raaf nog in alle Nederlandse provincies, maar door vervolgingen van de mens werd de vogel in 1928 volledig uitgeroeid. De raaf zou namelijk ongeluk en de pest verspreiden. Bovendien eet de raaf vogeleieren en pikt graan van de akkers. Vanaf de jaren '70 is de vogel opnieuw uitgezet, en met enig succes: momenteel zijn er weer tientallen broedparen in Nederland.

Raven worden beschouwd als intelligente dieren. Hun intelligentie is vergelijkbaar met dat van een 4-jarig kind. Om te testen of een tamme raaf kon tellen, verzorgde een bioloog een proef. De raaf kreeg steeds een doosje met een paar stippen erop. Deed hij er evenveel dingen in als stippen, dan kreeg de raaf een beloning. De vogel had het spelletje al snel door. Tot zes tellen was geen probleem.

Nach vanne nach

**Nootj gedach
zoväöl nag te zeen
midde inne nach.**

**Waal kontoere van sjtruuk en buim,
neet die herfstige kleureprach.
Wörmpkes glumme zich te pletter;
die dinke aan häör naogeslach.
Helaas gèn sjterre en gèn maon;
det haaj ich noe weer waal verwach.**

**Nemes dae d'r sjtrukelt
euer sjtrunk of tek;
en oppe Hout liek 't zónsopgank;
det is bès waal gek.**

**Loestere nao de sjtilte,
de geluide vanne nach;
opvlegende aenje
waal 'n sjtök of ach;
wiejerop 'ne uul op jach
en ouch midde inne nach
verluus 't kabbele vanne Zjwaam
neet zien aantèkkingskrach.**

**Loestere nao de sjtilte,
de geluide vanne nach:
't Ritsele en roesje
vanne blajer aan de buim
en den ónverwach
't krake van 'n tekske:
eerder sjpannend es verdach.**

**Nootj gedach
zoväöl te belaeve
midde inne nach.**

Riky, november 2007

FLORA EN FAUNA VAN SWALMEN (14)

De hazelaar

Hans Simons

De katjes zien we al, en eerstdaags bloeien ze: de 'bloemen' van de hazelaar, de vroegste bloeier van de inheemse struiken. Aan de hazelaar zit-

ten de mannelijke en vrouwelijke bloeiwijzen apart: opvallende mannelijke katjes en heel klein donkerrood de vrouwelijke bloempjes met drie of vier bij elkaar in een knopje. Omdat hij voor de bestuiving afhankelijk is van de wind, bloeit de hazelaar voor-

dat de bladeren uitspringen.

Het is al een heel 'oude' plant: hij groeide hier al tienduizend jaar geleden, na de laatste ijstijd. Hij maakte deel uit van de eerste bossen in onze omgeving.

Voorkeurgroeiplaats is de vochtige leemachtige grond van beekdalen en bosranden, maar de hazelaar neemt ook genoeg met de minder vruchtbare bodem van hoge zandgronden en binnenduinen. Het blad is bijna rond met een korte spits en een dubbelgezaagde rand. In een koele vochtige zomer worden meer noten geproduceerd dan in een droge warme zomer.

Wist u dat:

- de naam komt van het Angelsaksische haes, wat bevelen betekent. De hazelaarsstaf was daar een teken van gezag.
- Hasselt zijn naam ontleent aan de hazelnoot.

- de buigzame takken gebruikt werden voor vlechtwerk. Er werden vroeger bijvoorbeeld schuimspanen van gemaakt die gebruikt werden bij het brouwen van bier. En de tenen werden tussen doornstruiken door gevlochten om een heg extra stevigheid te geven.
- het hout wordt gebruikt voor het snijden van wichelroedes om daarmee waterbronnen, goudaders en andere schatten op te sporen en misdadigers te ontmaskeren.
- van hazelnoot hout ook zalf en andere geneesmiddelen werden gemaakt.
- dikke takken worden gebruikt als pelgrimsstaf. Volgens de overlevering was ook de staf van Mozes gesneden uit een hazelaar, afkomstig uit de hof van Eden.

VAN HOT NAO HAAR DOOR 'T WAORDEBOOK (5)

Een rubriek vol speelsigheden, serieuze zaken, knipoogjes naar het verleden, kortom over van alles wat volgens Waordebookredaksielid Harie van Buggenum niet of niet volledig aan bod is gekomen. Natuurlijk in 't Zjwaams.

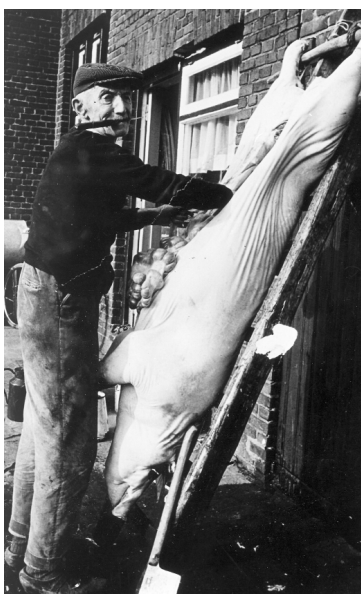
Harie van Buggenum

Ei vroumes kan **bevalle**. Eine manskael aevel ouch. Bevalle ze zich taengenein den kan dao onnag ein bevalling van kómme.

Wie 't meugelik is det eine örges de **grutste hêlf** van krieg is neet te begriepel want es se get half door duis den zin de hêlfte toch altied geliek.

Metsele gebeurt op eine bouw of aanne taofel. 't Versjilj is det 't oppe bouw mitte troeffel en ein kuup sjpies gebeurt en eine dae det aanne taofel duit, sjmeert de bôtter of de sjem te diek.

Drek bie 't begin van ein lètter sjteit waal èns ein **aafkórting** genump. De beteikenis hiejvan kan waal èns verangere. Det blik oet 't volgende. Inne oorlog woor 't haje van verkes aan regels gebónje. Die mósde in eder geval geregistreerd sjtaon. Zo woor 't meugelik des se twee saorte verkes haadjs; legale en iellegale. Aanne verkes

zoogs se dao nieks van. Es ei legaal verke gesjlach waerde den mós d'n eine of angere funksjenaris kómme en dae houwe det verke, wen 't oppe lèdder hóng, vól mit sjtempels, zo det nao 't oetreindoon eder sjtök vleis eine sjtempel haaj. Dao sjtóng int blauw HSL op. Op vandaag dinks se bie dees aafkórting eers det dit hogesjelheidslien beteikent. In dit geval is det neet zo want die woor doe nag neet oetgevónje. Op ei verke beteikende det "hoessjlachting". Dao waerde al gauw ein anger beteikenis aan gegaeve. Det zól nameklik beteikene, Hietler sjturf langsam. In dae tied waerde det nagal humoristies gevónje, zeker in

kombinasie mit ei gesjlach verke.

Peutjebaje deje v'r vreuger inne dólhaofbaek en inne Zjwaan. Veural inne grote fekansie woor det ein sjoon bezigheid. Noe zuus se det allein nag inne zee. Toch haaj 't veur mich opgenaome moge waere want det is toch heel get aantrekkeliker es peutjelappe en det sjteit d'r waal in.

Ónger de w sjteit ei **windjeij** genump. Det is ein raar benaming want det is door ein hoon gelag, dao is gènne windj bie en det haet ouch nieks mit 't waer te make. 't Innigste aafwiekende mit ei normaal eij is det bie ei windjeij de kalksjaal óntbrik. Daoróm kóns se 't neet kaoke mer waal braoje.

Biej 't verduutsje van eine daag waerde vreuger óngersjied gemaak tösse waat gewaes woor of waat nag kómme mós. Woor 't gewaes, den kwoom d'r ein e veurre naam. Zo waas **e-deesdig** de veurige waek deesdig. Betróf 't de kómmende deesdig, den heet det taenge deesdig. Dit gólj veur alle daag vanne waek. Zo heurde se vreuger ouch det achdaag achter de daag gezag waerde wie **zónjig-achdaag**. Hiej bleef int mitte of 't veurbiej waas of nag kómme mós. Dit mós den opgemaak waere oet de res vanne teks. Avetoe kwoom d'r ouch nag 'veur' of 'euver' tösse en kós se den zeen wêlf'r waek det bedoeld waerde.

AANWINSTEN EN SCHENKINGEN

Els Janssen-van Avesaath

Aanwinsten voor onze vereniging

- Heimatkalender des Kreises Heinsberg 2007
- Heemkundevereniging Roerstreek Jaarboek 2007 nr. 39
- Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap - Jaarboek deel 142 - 2006
- Stichting Erfgoed - Monumentenjaarboek 2007
- Boekje met beschrijving van de Basiliek in St. Odiliënberg
- Riek van klank. Inleiding in de Limburgse Dialecten - Veldeke Limburg en Media Groep Limburg, 2 exemplaren
- Mofers Waordebook - Dr. Pierre Bakkes - Stichting Mofers waordebook 2007
- Aantekeningen Genealogie Doezen - Douzen Asselt - Swalmen

Schenkeningen aan onze vereniging

- 1 metalen schoenlepel (sjoetrèkker) - dhr. H. Janssen
- 1 Certificaat Nationaal verbond van Nederlandse Postduivenhouders 16.03.1942; 1 Reichsbanknote Zehn Millionen Mark 22.08.1923; 1 Treinweekkaart van Swalmen naar Tegelen 07.02.1942 - hr. J. Hendrickx
- Klapper met schoolfoto's van de H. Hart Meisjesschool te Swalmen; klapper met handgeschreven gedichten en nieuwjaarsverzen; verzameling overlijdensprentjes - fam. Fr. Custers (afkomstig uit de nalatenschap van onderwijzeres Thea Custers).

